

Usporedba provođenja ekoloških aktivnosti u švedskim i hrvatskim dječjim vrtićima

Majdenić, Ljubica

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:308454>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Ljubica Majdenić

**USPOREDBA PROVOĐENJA EKOLOŠKIH AKTIVNOSTI U ŠVEDSKIM I
HRVATSKIM DJEČJIM VRTIĆIMA**

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 2021.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sveučilišni preddiplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

**USPOREDBA PROVOĐENJA EKOLOŠKIH AKTIVNOSTI U ŠVEDSKIM I
HRVATSKIM DJEČJIM VRTIĆIMA**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentorica: prof. dr. sc. Irella Bogut

Studentica: Ljubica Majdenić

Matični broj: 3649

Osijek, lipanj 2021.

Zahvaljujem se svojoj mentorici prof. dr. sc. Irelli Bogut na pomoći prilikom pisanja ovoga završnoga rada te na vođenju i neizmjernom razumijevanju. Također se zahvaljujem svojim roditeljima koji su mi omogućili studiranje te me hrabрили na svim putevima. Zahvaljujem se svome mužu koji mi je neprestano bio i ostao podrška i najveća motivacija za koračanje naprijed u vjeri i nadi. Hvala mojoj sestri i šogoru u Švedskoj bez kojih ovaj rad ne bi bio napisan. Konačno, zahvaljujem se svim prijateljima i ljudima koji su mi pomogli i uljepšali ovaj period studiranja.

SAŽETAK

Odgojitelji imaju ključnu ulogu u razvoju ekološke svijesti kod djece rane i predškolske dobi. Provođeci raznovrsne aktivnosti na temu očuvanja i brige za okoliš, gospodarenja otpadom, sadnje i uzgoja biljaka, pravilne i nepravilne prehrane, klimatskih promjena i drugih aktualnih tema, odgojitelji zajedno s djecom, roditeljima i širom zajednicom djeluju u pozitivnom smjeru ka zaštiti prirodnog svijeta koji nas okružuje. Cilj je ovoga istraživanja usporediti načine i učestalost provođenja ekoloških aktivnosti u švedskim i hrvatskim dječjim vrtićima te će rezultati istraživanja dati odgovor potvrđuje li se ili opovrgava hipoteza da se u švedskim dječjim vrtićima provodi veći broj ekoloških aktivnosti u odnosu na hrvatske dječje vrtiće te da se ekološkom odgoju i održivom razvoju pridaje veća važnost u Švedskoj nego u Hrvatskoj. Za istraživanje koristit će se anketa na hrvatskom i švedskom jeziku te će biti poslana ispitanicima u hrvatskim ne-eko dječjim vrtićima i ispitanicima u švedskim ne-eko dječjim vrtićima. Rezultati istraživanja služiti će kao poticaj za kvalitetnije i češće provođenje ekoloških aktivnosti i podizanje svijesti kod djece i roditelja te šire zajednice o očuvanju i zaštiti prirode.

Ključne riječi: ekologija, ekološke aktivnosti, hrvatski dječji vrtić, švedski dječji vrtić, usporedba

SUMMARY

Educators have a key role in developing environmental awareness in children of early and preschool age. Carrying out various activities on the topic of preservation and care for the environment, waste management, planting and growing plants, proper and improper nutrition, climate change and other current topics, educators together with children, parents and the community work in a positive direction to protect the natural world. . The aim of this research is to compare the ways and frequency of environmental activities in Swedish and Croatian kindergartens. The results of the research will answer whether the hypothesis that Swedish kindergartens carry out more environmental activities compared to Croatian kindergartens confirms or refutes and that ecological education and sustainable development are given more importance in Sweden than in Croatia. A survey in Croatian and Swedish will be used for the research, which will be sent to respondents in Croatian non-eco-kindergartens and respondents in Swedish non-eco-kindergartens. The results of the research will serve as an incentive for quality and more frequent implementation of environmental activities and raising awareness among children, parents and the wider community about nature conservation and protection.

Key words: ecology, ecological activities, croatian kindergarten, swedish kindergarten, comparison

SADRŽAJ

1. UVOD.....	8
2. URBANIZACIJA I PROMJENE U OKOLIŠU	9
3. RAZVOJ EKOLOŠKE SVIJESTI KROZ EKOLOŠKI ODGOJ I OBRAZOVANJE	10
4. PARTNERSTVO U EKOLOŠKOM ODGOJU	12
5. RAZVOJ DJETETA KROZ EKOLOŠKE AKTIVNOSTI I EKOLOŠKE PROJEKTE.....	13
6. PRAVILNA PREHRANA I ZAŠTITA PRIRODE	14
7. ODNOS ŠVEDSKE I HRVATSKE PREMA ŠUMSKIM DJEČJIM VRTIĆIMA	15
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA.....	17
8.1. Vrsta istraživanja	17
8.2. Cilj istraživanja	17
8.3. Hipoteze.....	17
8.4. Uzorak istraživanja	17
8.5. Instrument istraživanja	18
8.6. Postupak istraživanja.....	18
9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA.....	19
10. RASPRAVA	47
11. ZAKLJUČAK	49
12. LITERATURA.....	50
13. PRILOZI	53
13.1. Prilog 1 Anketa na hrvatskom jeziku	53
13.2. Prilog 2 Anketa na švedskom jeziku	67
14. POPIS GRAFIKONA I SLIKA	80
14.1. Popis grafikona	80
14.2 Popis slika.....	82

1. UVOD

U današnjem vremenu kada se promjene u prirodi naočigled događaju, svakim je danom sve aktualnija tema ekologije i očuvanja jedine planete na kojoj je moguć skladan život. Skladan odnos djeteta i prirode, ljubav prema suncu, cvijetu, životinji, plodu, kukcu, rijekama i morima, pokretač je stvaranja pozitivnog eko-djelovanja. No čovjek je već odavno primijetio i one nepoželjne posljedice vlastitog zadiranja u okoliš te je sveopća zagađenost okoliša i pitanje opstanka nagnalo ljude na dublje razmišljanje o svom utjecaju na okoliš. Stoga je uočeno kako je potrebno već od rane i predškolske dobi učiti dijete uočavati, promatrati, doživljavati i otkrivati tajne prirode svim osjetilima kako bi mu priroda postala prijatelj, kako bi dijete osjetilo da ga sunce grije, da se s njim igra, da osjeća da sve postoji zbog njega te da bi na taj način pokrenulo u svijesti djeteta potrebu za očuvanjem prirode čiji je dio. Stoga je ovaj rad u teorijskom dijelu usmjeren na globalne promjene koje ostavljaju traga u okolišu, razvoj ekološke svijesti kroz ekološki odgoj i obrazovanje, partnerstvo u ekološkom odgoju, razvoj djeteta kroz ekološke aktivnosti i projekte te odnos Švedske i Hrvatske prema šumskim dječjim vrtićima. U empirijskom dijelu provedeno je istraživanje te su opisani i obrađeni prikupljeni podaci ankete provedene u švedskim i hrvatskim dječjim ne-eko vrtićima s hipotezom da se u švedskim dječjim ne-eko vrtićima ekološke aktivnosti provode više i češće.

2. URBANIZACIJA I PROMJENE U OKOLIŠU

„Ekologija je znanost koja proučava odnose među organizmima te odnose organizama i njihova okoliša“ (Kovačec & Brozović, 2021). Čovjek je od svog nastanka utjecao na okoliš, koji se opet definira kao „prirodno ili stvoreno okruženje u kojem žive čovjek i druga bića“ (Kovačec & Brozović, 2021). Posebno tijekom 20. stoljeća, ljudskim djelovanjem nastale su brojne promjene u svim dijelovima ekosfere, očitovane u onečišćenju zraka, tla i vode, klimatskim promjenama, deforestaciji i osiromašenju tla, postupnoj razgradnji ozona, smanjenju snježnog i ledenog pokrivača, smanjenju biološke raznolikosti i mnoge druge promjene koje su definirane pod pojmom snažnog pritiska na okoliš koji je uzrokovao niz ozbiljnih ekoloških problema (Afrić, 2002). Autorica dalje navodi kako su najvažniji uzročnici takvog globalnog pritiska na okoliš porast stanovništva i urbanizacija, razvoj različitih gospodarskih djelatnosti, posebice poljoprivrede, industrije, prometa i turizma te potrošnja fosilnih goriva, povećanje otpada i slično.

Procjenjuje se da znatno veći utjecaj na onečišćenje imaju razvijene u odnosu na nerazvijene zemlje, a kako navodi (Cifrić, 1993), razvijenija društva raspolazu s daleko većom količinom znanja i tehnologija njegove primjene od nerazvijenih, ali to znanje dakako može biti krivo upotrebljavano, tj. sa štetnim posljedicama za prirodu te lokalni i globalni okoliš. No s druge strane, ističe se paradoks da je situacija mnogo teža u nerazvijenim zemljama svijeta nego u onim koje su razvijene i to zbog toga što tehnološki razvoj ugrožava prirodnu sredinu, dok je ona u nerazvijenim društvima manje izložena tim problemima suvremenog društva. Zbog toga je tamošnja priroda gotovo netaknuta, a zagađenost opet mnogo veća (Antić, 2020). Razlog tome je, kako navodi autorica, što bogate zemlje imaju novac za skupe ekološke programe, imaju razvijenu ekološku svijest svojih građana te postoje jaki eko-pokreti, zatim imaju strožije propise koji se više poštuju, dok nerazvijene zemlje imaju mnogo više problema na svim životnim područjima te pored ekoloških problema nemaju nijedan od nabrojanih povoljnih uvjeta koje bogate zemlje imaju, tako da zanemaruju ekološke probleme koji na njih sve više utječu.

3. RAZVOJ EKOLOŠKE SVIJEŠTI KROZ EKOLOŠKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Činjenica da je ekologija sastavni dio čovjekovog života upućuje na uzajamnu povezanost čovjeka i ekosustava, tj. konkretizira međuovisnost ta dva elementa, čovjek - ekosustav. Kao što je nemoguće govoriti o opstanku ekosustava bez čovjeka, tako je nemoguće zamisliti ljudski život bez svijeta koji ga okružuje (Petrović, 2014). Bitan čimbenik koji je pridonio, ali i dalje pridonosi pritisku na okoliš jest osobito neodgovoran odnos čovjeka prema okolišu, odnosno nepostojanje ili nedovoljna razina ekološke svijesti (Afrić, 2002). Zbog toga osnivanje i aktivan rad brojnih ekoloških udruga diljem svijeta ukazuje na sve višu razinu ekološke svijesti civilnoga sektora (Afrić, 2002). „Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je u odraslih osoba koje ga okružuju, jer ono uči po modelu, tj. ako vidi odrasloga kako poštuje prirodu i ono će se željeti tako ponašati“ (Jelaš, 2016 prema Biketa-Caktaš, 2008, str. 14). Nadalje, za razvoj ekološke svijesti najvažnija je ljubav prema prirodi, a kako bi se ta ljubav razvila djeca trebaju doći u neposredan dodir s ljepotom i svom raznolikošću prirode (Planinić, 2018).

Prema (Cifrić, 1993) ekološki odgoj sadržava dva aspekta, a to su: odgoj za zaštitu okoliša, prema kojem pojedinac treba usvojiti neke kriterije ponašanja, vrijednosti i norme kako bi svojim ponašanjem mogao štititi okoliš te odgoj za zaštitu prirode, koji je opet moguć na dva načina: tako da se smanji zagađivanje i uništavanje prirode (opće iscrpljivanje prirodnih resursa) te da se stvore parkovi prirode, nacionalni parkovi, ali i drugi prirodni rezervati kako bi se dio prirodnog prostora štitio od aktivnog čovjekovog utjecaja. Autor dalje navodi kako efekti ekološke edukacije nisu trenutni, pa se mora trajno i planski raditi na ekološkoj edukaciji i socijalizaciji te se učinci mogu očekivati tek u narednoj generaciji (Cifrić, 1993). Slično navodi autor (Polić, 1996) koji ističe da je za razumijevanje problema bitno da djeca i odrasli nauče povijesno misliti o sebi u okolišu kako bi stekli svijest o tome da svaka njihova djelatnost ostavlja trag u okolišu čak i kada se posljedice ne mogu odmah uočiti.

Odgoj za zaštitu prirode kod djece bazira se na emocionalnom doživljaju prirode, a rješavanje problema na racionalnom i tehničkom vrednovanju, stoga se ekološka edukacija kod djece treba provoditi kroz razvoj razumijevanja prirode, jer jednostavnije je o tome steći znanja, nego steći razumijevanje te aktivan odnos (Cifrić, 1993). „Djecu moramo odgojiti tako da prihvate raznolik svijet prirode, ali i tako da prihvate raznolik svijet kultura na našoj planeti, jer odnos prema kulturi reflektira se kao odnos prema prirodi u kojoj živimo“ (Cifrić, 1993, str. 246).

Stoga cilj ekološkog odgoja nije znanje kao skup činjenica koje dijete treba naučiti o okolišu, već razumijevanje različitih prirodnih procesa i njihove međusobne ovisnosti te izgradnja stavova i pozitivnog odnosa prema okolišu u praksi, u djelovanju (Petrović-Sočo, 1996).

„Upravo su odgojitelji ti koji mogu puno utjecati na realizaciju ekološkog odgoja te o njima ovisi kakvo je trenutno i kakvo će biti mjesto i položaj te značenje ekološkog odgoja u dječjem vrtiću“ (Marek, 2018, prema Uzelac, 1990, str. 18).

Isto tako, autorica (Đurović, 2014) naglašava to da bi se moglo od čovjeka očekivati i zahtijevati ekološko ponašanje potrebno ga je prethodno kvalitetno obrazovati, što se može jedino uvođenjem ekoloških sadržaja na sve razine obrazovnog sustava odgoja i obrazovanja, ali tako da se proces ne zaustavlja samo na jednosmjernom informiranju o ekološkim činjenicama, već da čitav život u obrazovnim ustanovama bude u skladu s ekologijom.

Shodno tome, neophodni preduvjeti za izgradnju pozitivnog odnosa prema okolišu su kvalitetno i temeljno obrazovanje o okolišu i održivom razvoju, zatim poznavanje problematike onečišćenja i zaštite okoliša i održivog razvoja, kvalitetno informirati sve stanovnike planete Zemlje, koji su i sami odgajanci, o okolišu i održivom razvoju, oblikovati i prihvatiti pozitivne stavove prema okolišu, nastojati izgraditi ekološku svijest i kulturne i etičke navike, poticati ponašanje u skladu s ekološkim, etičkim i moralnim normama, uključivati se u razovrsne lokalne i regionalne rasprave o pitanjima iz područja zaštite okoliša (Tomić & Jakovljević, 2020).

4. PARTNERSTVO U EKOLOŠKOM ODGOJU

Autorice (Tomić & Jakovljević, 2020) navode kako s ekološkim odgojem treba započeti u obiteljskom domu jer će to doprinijeti kvalitetnijem i bržem stjecanju ekološke svijesti te će djeca trajno usvojiti i norme značajne za njihovu budućnost. Zbog toga ističu kako će se ekološka svijest djeteta razviti onoliko koliko je razvijena kod njegovih roditelja i bližnjih, jer dijete uči po modelu. Suradnja s roditeljima nužna je za zdrav djetetov razvoj ne samo na području ekologije već cjelokupnih djetetovih sposobnosti, morala, navika i slično.

Autorice (Tomić & Jakovljević, 2020, prema Radaković, 1996) ističu veliku važnost odgojitelja u ekološkom odgoju. Odgojitelji trebaju kontinuirano pratiti dijete i uočavati njegove potrebe i interese i u skladu s time planirati raznovrsne aktivnosti koje će poticati njihov ekološki odgoj, usmjeravati ih i motivirati. Prema istim autoricama ovdje se misli i na roditelja kao odgojitelja, predškolske odgojitelje i nastavnike, profesore i druge stručnjake koji mogu dati svoj doprinos u realiziranju ekoloških aktivnosti i provođenju ekološkog odgoja djece, mladih i odraslih. Stoga, veoma je važno da odgojitelji imaju interes i motivaciju za provođenje ekoloških aktivnosti.

Iste autorice naglašavaju da je u ekološki program ustanove neophodno uključiti roditelje jer od toga zavisi u koliko ekološki osviještenog pojedinca će se razviti svaka osoba.

Veliki značaj u ekološkom odgoju djece imaju najrazličitija proizvodna poduzeća, dječje udruge, kulturno-prosvjetna društva, sportska društva, vjerske udruge i zajednice, ekološki pokreti, slobodno vrijeme i, naravno, djetetovi vršnjaci (Tomić & Jakovljević, 2020).

Suradnja dječjeg vrtića s roditeljima i širom zajednicom vrlo je važna, a kako bismo mogli uspješno izgraditi i njegovati partnerske odnose s roditeljima kao primarnim odgojiteljima, potrebno je zadovoljiti neke preduvjete koji su ključni za uspostavljanje kvalitetnih odnosa. Stoga preduvjet od kojeg treba početi jest stvaranje povjerenja te uvažavanje vrijednosti svih sudionika koji imaju zajednički cilj, a to je primjereno odgovoriti na individualne i razvojne potrebe djeteta i osigurati kvalitetnu podršku cjelokupnom razvoju djeteta (Ivaštanin & Vrbanec, 2015).

5. RAZVOJ DJETETA KROZ EKOLOŠKE AKTIVNOSTI I EKOLOŠKE PROJEKTE

Dječji vrtić kao mjesto radosnog življenja pruža djeci priliku za najraznovrsnije načine otkrivanja svijeta oko sebe. Tijekom ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću djeca istražuju kako očuvati biljni i životinjski svijet, kako koristiti neoblikovani materijal u svakodnevnim aktivnostima i kreativnim radionicama, uzgajati sadnice i saditi biljke, skupljati i razvrstavati otpad, koristiti reciklirani otpad, učiti racionalno koristiti pitku vodu, štediti električnu energiju, obilježavati eko datume prigodnim aktivnostima i slično (Babojelić, 2018, prema Verbanac, 2000).

Autorice (Tomić & Jakovljević, 2020, prema Brkić & Tomić, 2017) navode kako odgojitelji, ali i roditelji trebaju poticati dječju želju i interes za istraživanjem te zadovoljavati tu potrebu organiziranim ekološkim i drugim odgojnim i obrazovnim sadržajima te da djecu treba poticati da pitaju, raspravljaju, zapažaju, promatraju, komentiraju, uređuju, mjere i slično, jer kako navodi drugi izvor (Canning, 2010) djeca bi trebala biti aktivna i interaktivna u svom okruženju jer ta je interakcija ključna za djetetovo učenje i razvoj.

Uz provođenje ekoloških aktivnosti, važni su i ekološki projekti pomoću kojih u dječjem vrtiću odgojitelji potiču i roditelje da se uključe u zaštitu prirode i okoliša, a djeca time razvijaju samopouzdanje da vlastitom aktivnošću mogu doprinijeti svojem zdravlju, ali i zajedničkom cilju, tj. očuvanju lokalnog i globalnog okoliša (Babojelić, 2018).

Za razliku od pojedinačnih aktivnosti koje mogu trajati i samo nekoliko sati, "rad na projektima predstavlja dubinsku strategiju učenja čime se omogućuje povezivanje novoga s prethodno naučenim, a samim time i bolje razumijevanje nekoga sadržaja" (Turković, 2018, str. 308). Autorica navodi da se projektnim učenjem kod djece pobuđuje znatiželja, postavljaju se kritička pitanja zbog kojih djeca intenzivnije promišljaju, surađuju te samostalno otkrivaju i donose zaključke kroz svakodnevno istraživanje u različitim međusobno povezanim aktivnostima. Prema drugom izvoru, projekt također predstavlja skup aktivnosti u kojima jedno ili više djece detaljnije proučavaju određenu temu ili problem (Jelaš, 2016).

"Projekti i ekološke aktivnosti djeci omogućuju aktivan i djelotvoran odnos prema okolini, osposobljavaju ih za samoobrazovanje, uvažavajući djetetove interese i znatiželju" (Tomić & Jakovljević, 2020, str. 239). U istom izvoru stoji kako se ekološke aktivnosti dijele u pet kategorija: 1. Aktivnosti koje veličaju okoliš ili poučavaju o okolišu, 2. Aktivnosti kojima se istražuju ekološki problemi, 3. Konstrukcijske aktivnosti, 4. Aktivnosti uljepšavanja okoliša i 5. Praktične aktivnosti u okolišu.

6. PRAVILNA PREHRANA I ZAŠTITA PRIRODE

Za pravilan rast i razvoj važna je i pravilna i zdrava prehrana. Siguran i ekološki uzgoj hrane pridonosi i očuvanju okoliša, a sve biljke, voće i povrće koje djeca s odgojiteljima uzgajaju u dječjem vrtiću pridonosi razvoju odgovornosti i ljubavi prema prirodi te zdravom životu. Stoga je kompostiranje i uzgajanje biljaka važan aspekt ekološkog odgoja ne samo za prirodu, već i za dijete i sve prisutne u dječjem vrtiću te za širu zajednicu, prije svega roditelje i suradnike u odgoju i obrazovanju.

„Djeca moraju doći u neposredan i osobni dodir s ljepotom i raznolikošću prirode, jer samo tako mogu postati odgovorni građani svjesni svoje važnosti i odgovornosti“ (Cmrečnjak Majstorić, 2016, str. 26). Autorica ističe da za dijete nema bolje namirnice od one koju smo zajednički uzgajili u vrtu te djeca koja su uključena u uzgoj rado takve namirnice i jedu. Također navodi da su pozitivne strane uključivanja djeteta u rad sa zemljom i biljkama višestruke i vrlo važne, jer djeca kroz igru grade svoju ljubav prema prirodi i okolišu, biljkama i svakom živom biću, a također vole boravak na otvorenom te se uče strpljivosti i odgovornosti, proučavaju uzročno-posljedične odnose u prirodi, razvijaju vlastitu koncentraciju i pažnju te se zanimaju za istraživanje bogatog svijeta oko sebe (Cmrečnjak Majstorić, 2016).

7. ODNOS ŠVEDSKE I HRVATSKE PREMA ŠUMSKIM DJEČJIM VRTIĆIMA

Ono što je u jednu ruku predmet divljenja, a u drugu ruku predmet rasprave i promišljanja jesu šumski dječji vrtići te praksa koja se u takvim vrtićima provodi. Prema izvoru (Forest preschool) šumski dječji vrtić je istraživački program koji je zasnovan na prirodi i igri, s unutarnjom učionicom koja omogućuje djeci da budu aktivna u vlastitom učenju, povezujući se jedni s drugima i prirodnim svijetom koji ih okružuje. U Skandinaviji stoji stav da su djeca i priroda povezani te da pripadaju jedno drugome, stoga je ovakav stil dječjih vrtića koji primaju djecu od 3 do 6 godina proučavan u kontekstu projekta o prirodi kao simbolu idealnog djetinjstva (Änggård, 2010). Autorica dalje govori da je u takvim predškolskim ustanovama najvažnija aktivnost provoditi vrijeme na otvorenom, a prosjek tog vremena dobiveno na osnovi 100 proučavanih dječjih vrtića u Stockholmu u Švedskoj u prosjeku iznosi 5.8 sati ljeti, 3.6 sati u proljeće i jesen te 2 sata zimi ako je vrijeme lijepo. Od vremena kada su u Švedskoj otvoreni prvi dječji vrtići oko 1900. godine, priroda je i tada imala značajnu ulogu u programu dječjeg vrtića, a to znači velik izvor znanja, jer bi djeca trebala učiti kroz interakciju s fizičkim okruženjem, počevši od onog najbližeg. Takvo bi istraživanje svijeta oko sebe na otvorenom djeca trebala provoditi bosa i lagano odjevena (Änggård, 2010). Na istom je tragu i autorica (Šotman, 2018) koja govori da dijete svakodnevno uči, napreduje i razvija se u interakciji sa svojim okruženjem te dojmove o vanjskome svijetu prikuplja svojim osjetilima (vidom, sluhom, dodiranjem, okusom i mirisom). Stoga, „prirodno okruženje vrtićkoga dvorišta ne treba usko ograničiti samo na prostor dvorišta i dječjega igrališta. Treba iskoristiti sav obližnji prostor, od parkova, zooloških vrtova, rasadnika, voćnjaka, livada i šuma, riječne i morske obale, ribnjaka i jezera. Svako mjesto u prirodnom okruženju daje djetetu mogućnost neposrednoga učenja istraživanjem, otkrivanjem i eksperimentiranjem. Za takav oblik učenja djeca su uvijek motivirana i stječu praktična znanja” (Šotman, 2018, str. 285).

U Republici Hrvatskoj prepoznata je vrijednost šumskih vrtića, no roditelji su još uvijek pomalo skeptični i zabrinuti, s obzirom da duži boravak vani povećava vjerojatnost ozljeda i prehlada ukoliko je vrijeme prohladno ili kišovito. (Panić, 2017) No kako govore Skandinavci: “Ne postoji loše vrijeme, samo neprikladna odjeća” i toga se uistinu dobro drže, kako dgojitelji, tako i roditelji (Bakić, 2020). Pretpostavlja se da djeca koja više borave u prirodi više i nauče o njoj te će više znati cijeniti i čuvati ono što su nam ostavile prijašnje generacije.

Zbog toga su djeca koja borave u prirodi slobodna istraživati vlastito okruženje, mogu se povezati s prirodom te je zbog toga poštuju, a temelj za poštivanje prirode ogleda se u poticanju djece da ne ostavljaju smeće na tlu te da ne uništavaju biljni i životinjski svijet. Također, provođenje aktivnosti u zatvorenom često time biva ograničeno za razliku od mnoštva različitih mogućnosti njihova provođenja i organiziranja na otvorenom (Panić, 2017 prema Wilkinson, 2015).

Ovakva pedagogija, u kojoj se djeci daju mogućnosti za aktivno istraživanje i eksperimentiranje, temelji se na teorijama Johna Deweya i Jeana Piageta, jer obojica naglašavaju, iako iz različitih teorijskih perspektiva, kako djeca najbolje uče kada im je dopušteno aktivno istraživati svoju okolinu (Änggård, 2010).

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVAČKOG RADA

8.1. Vrsta istraživanja

Prema vrstama pedagoških istraživanja, istraživanje je transversalno u vremenu sadašnjosti.

8.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je usporediti brojnost i vrste ekoloških aktivnosti koji odgojitelji provode s djecom predškolske dobi u dječjim vrtićima u Švedskoj i Hrvatskoj koji nemaju status eko-dječjeg vrtića, istražiti kolika je važnost koju pridaju podizanju ekološke svijesti kod djece rane i predškolske dobi, dobiti uvid u suradnju s roditeljima te dati preporuke za veću motiviranost i angažiranost odgojitelja u provođenju ekoloških aktivnosti u dječjim vrtićima.

8.3. Hipoteze

H1: U švedskim dječjim vrtićima provodi se veći broj ekoloških aktivnosti u odnosu na hrvatske dječje vrtiće.

H2: Ekološkom odgoju i održivom razvoju pridaje se veća važnost u Švedskoj nego u Hrvatskoj.

8.4. Uzorak istraživanja

Uzorak ispitanika sastojat će se od 34 ispitanika iz švedskih ne-eko dječjih vrtića i 43 ispitanika iz hrvatskih ne-eko dječjih vrtića, ukupno 77 ispitanika. Vrsta uzorka je jednostavni slučajni uzorak.

8.5. Instrument istraživanja

Kao instrument istraživanja koristit će se anketa¹ koja će biti na hrvatskom i švedskom jeziku te će se takva elektroničkim putem (e-mail adrese, društvene mreže) slati u hrvatske, odnosno švedske dječje vrtiće. Anketa se sastoji od 31 pitanja zatvorenog tipa, od kojih su prva dva pitanja općeg tipa, zatim slijede šira ka specifičnim pitanjima.

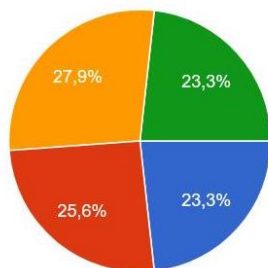
8.6. Postupak istraživanja

Nakon formirane ankete, odgojiteljima iz hrvatskih ne-eko dječjih vrtića i švedskih ne-eko dječjih vrtića uz popratno pismo bit će priložena anketa te objašnjen cilj i svrha istraživanja. Anketa će se poslati putem elektroničke pošte i društvenih mreža te će biti naglašena anonimnost, važnost iskrenog odgovaranja te mogućnost odustajanja u svakom trenutku.

¹ Prilog 1 Anketa na hrvatskom jeziku i Prilog 2 Anketa na švedskom jeziku

9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA

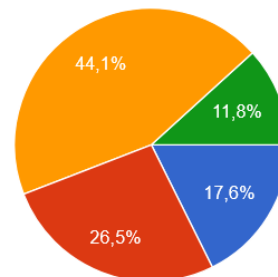
Dob
43 odgovora

● 20-29
● 30-39
● 40-49
● 50 i više

Grafikon 1 Dob, hrvatski odgojitelji

34 odgovora

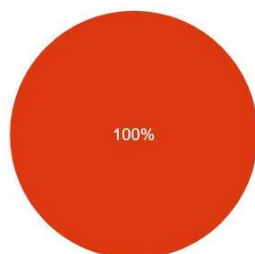

Grafikon 2 Dob, švedski odgojitelji

Kao što se vidi na grafikonu 1, na uzorku od 43 hrvatskih odgojitelja iz ne-eko dječjih vrtića najviše je zastupljena dob između 40 i 49 godina (27,9%, tj. njih 12), premda su sve navedene dobi prilično podjednako zastupljene, a na uzorku od 34 švedskih odgojitelja iz švedskih ne-eko dječjih vrtića najviše odgojitelja je također u dobi između 40 i 49 godina (čak 44,1%, tj. njih 15), no taj je raspon puno više zastupljen u odnosu na ostala godišta.

U švedskim ne-eko dječjim vrtićima samo je 4 odgojitelja s 50 i više godina (11,8%), dok je taj broj u hrvatskim ne-eko dječjim vrtićima 10, tj. gotovo duplo veći (23,3%).

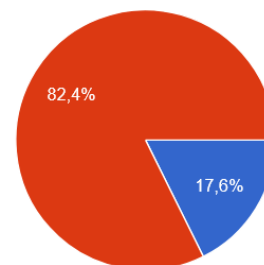
Spol
43 odgovora

Grafikon 4 Spol, hrvatski odgojitelji

34 odgovora

● muško
● žensko

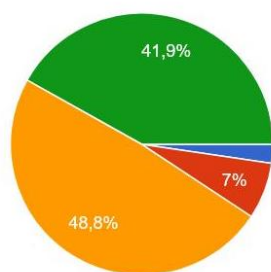

Grafikon 3 Spol, švedski odgojitelji

Promatrajući grafikone za spol, jasno je da su na uzorku od 43 hrvatskih odgojitelja svi ispitanici žene, dok su na uzorku od 34 švedskih odgojitelja čak 17,6% ispitanika muškarci (njih 6).

3. Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću?

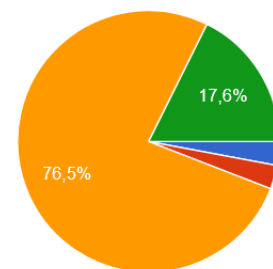
43 odgovora

- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću ne smatram bitnim za razvoj djeteta i njegove odgovornosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću manje je bitno od provođenja ostalih aktivnosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti jedna je bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću smatram iznimno važni

Grafikon 5 Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

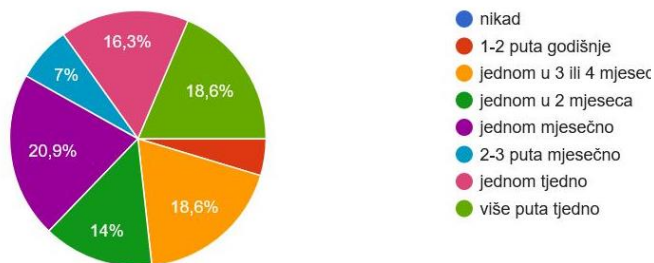
Grafikon 6 Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću? - švedski odgojitelji

Od 43 ispitanika u hrvatskim ne-eko dječjim vrtićima, najviše ih je dalo odgovor da je provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću jednako bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti (48,8%, tj. njih 21), no vrlo brzo slijedi odgovor da je provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću iznimno važno (čak 41,9%, tj. njih 18). Na uzorku od 34 švedskih ispitanika čak 76,5% smatra da je provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću jednako bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti te je puno veća razlika između stava da je provođenje ekoloških aktivnosti jednako bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti i stava da je provođenje ekoloških aktivnosti iznimno važno. Ta se razlika ogleda u postotku od 58,9%, dok je u hrvatskim dječjim vrtićima ta razlika manja (samo 6,9%), tj. približno jednak broj ispitanika ima stav da je provođenje ekoloških aktivnosti jednako bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti i stav da je provođenje ekoloških aktivnosti iznimno važno.

Među hrvatskim i švedskim ispitanicima našao se po jedan ispitanik koji smatra da provođenje ekoloških aktivnosti nije bitno za razvoj djeteta i njegove odgovornosti.

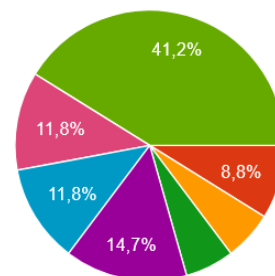
4. Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 7 Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

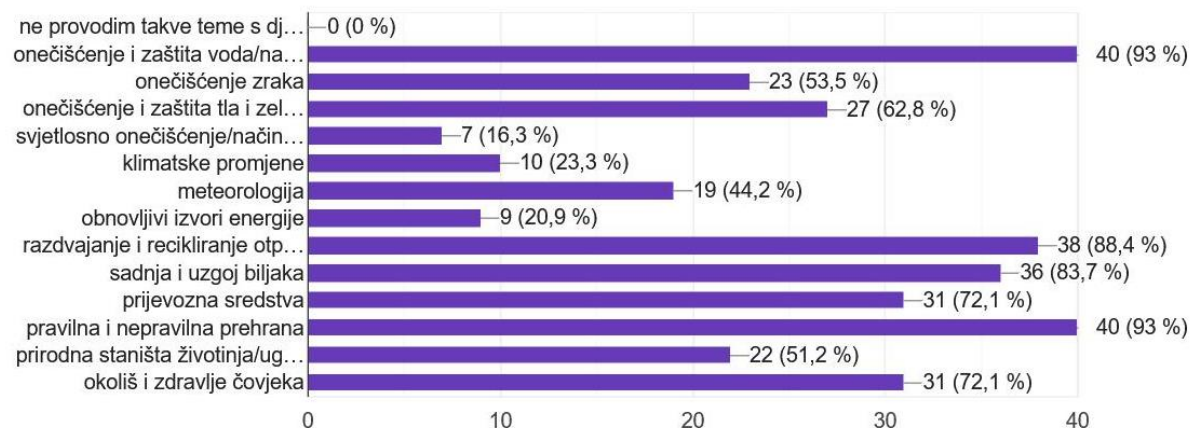
Grafikon 8 Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u vašoj grupi? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najviše je odgovora bilo da ekološke teme i aktivnosti u svojoj grupi provode jednom mjesečno (20,9%, tj. njih 9), a zatim slijede odgovori više puta tjedno te jednom u 3 ili 4 mjeseca (18,6%, tj. po 8 odgovora za svaku tvrdnju). Te nam tvrdnje pokazuju približne brojke, no vrlo različite stavove. Među švedskim ispitanicima daleko najviše odgovora bilo je za tvrdnju više puta tjedno (čak 41,2 %, tj. njih 14), a zatim slijedi idući najzastupljeniji odgovor jednom mjesečno (14,7%, tj. njih 5).

Među hrvatskim ispitanicima samo je 2 od njih 43 (4,7%) dalo odgovor da ekološke teme i aktivnosti u svojoj grupi provode 1-2 puta godišnje, dok za istu tvrdnju među švedskim ispitanicima taj postotak iznosi 8,8%, tj. njih 3.

5. Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom?

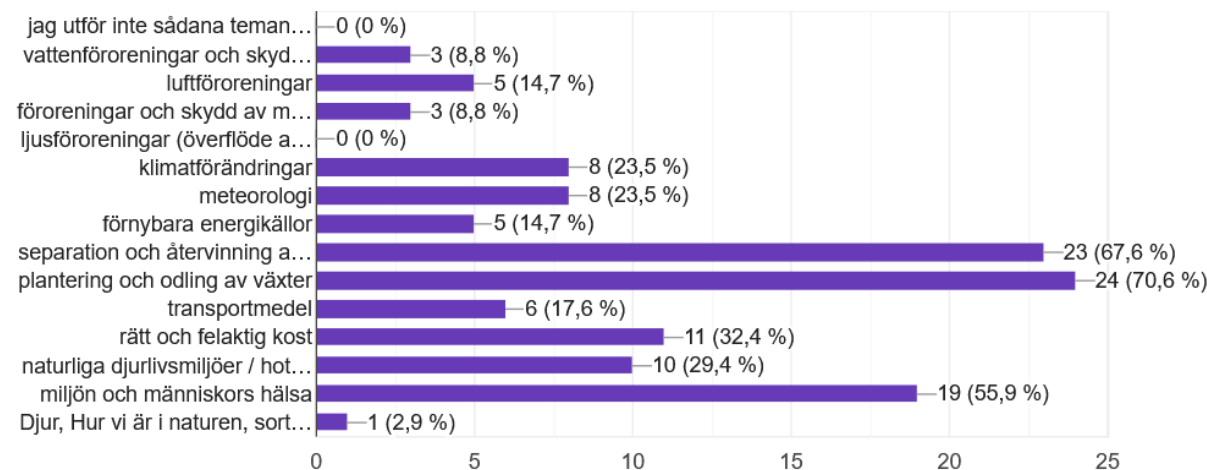
43 odgovora

Grafikon 9 Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom? - hrvatski odgojitelji

5. Vilka teman behandlade du inom arbetet med ekologi med barn?

34 odgovora

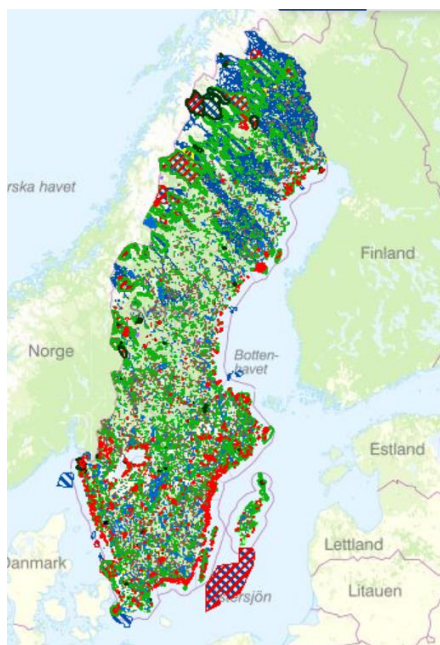
Grafikon 10 Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najviše su zastupljene aktivnosti onečišćenje i zaštita voda/način korištenja vode i pravilna i nepravilna prehrana (čak 93%, tj. 40 odgovora za svaku tvrdnju), a zatim slijede aktivnosti razdvajanje i recikliranje otpada (88,4%, tj. njih 38) te sadnja i uzgoj biljaka (83,7%, tj. njih 36). Zatim slijede prijevozna sredstva i okoliš i zdravlje čovjeka (72,1% za svaku aktivnost, tj. njih 31).

Među švedskim ispitanicima najzastupljenija aktivnost je sadnja i uzgoj biljaka (70,6%, tj. njih 24), zatim odmah slijedi aktivnost razdvajanje i recikliranje otpada (67,6%, tj. njih 23). Još je poprilično zastupljena aktivnost okoliš i zdravlje čovjeka (55,9%, tj. njih 19). Također, među aktivnostima švedskih odgojitelja navedene su i dodatne aktivnosti, a to su životinje, kakav je čovjek u prirodi, otpatci od hrane i otpad u prirodi (1 odgovor, 2,9%).

Zanimljivo je da među švedskim ispitanicima nema ni jednog odgovora za aktivnost svjetlosnog onečišćenja/način korištenja električne energije. Švedska je poznata po korištenju obnovljivih izvora energije posebice vjetra i bioenergije (Sweden Sverige). 2018. godine čak 54.6% korištene energije u Švedskoj došlo je iz obnovljivih izvora (Sweden Sverige), a njihov je plan svesti svu energiju na obnovljive izvore (Bill, 2005).

Vidljivo je da su među hrvatskim ispitanicima puno više zastupljene aktivnosti onečišćenja i zaštite vode, zraka i tla (od 53,5% do 93%), dok se postotci za iste aktivnosti među švedskim ispitanicima kreću od 8,8% do 14,7%. Može li se to pripisati većoj ekološkoj svijesti po pitanju tih problema te većoj zaštiti prirode u praksi ili manjku zainteresiranosti za označavanjem odgovora? U svakom slučaju, Švedska je na visokoj razini po pitanju zaštite prirode. Naime, u Švedskoj i mnogim drugim zemljama uspostavljanje prirodnih rezervata jedan je od najčešćih načina dugoročne zaštite vrijednog okoliša te prirodni rezervati čine oko 85% svih zaštićenih zemljišta ukupno, potpomognuto Zakonom o okolišu (Swedish environmental protection agency, 2020). Zaštićena područja Švedske vidljiva su i na fotografiji 1.

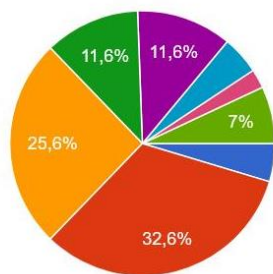

Slika 1 Zaštićena područja Švedske

izvor: <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

6. Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi?

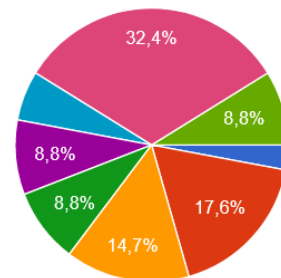
43 odgovora

- ne provodim takve projekte s djecom
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4 mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno

Grafikon 12 Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

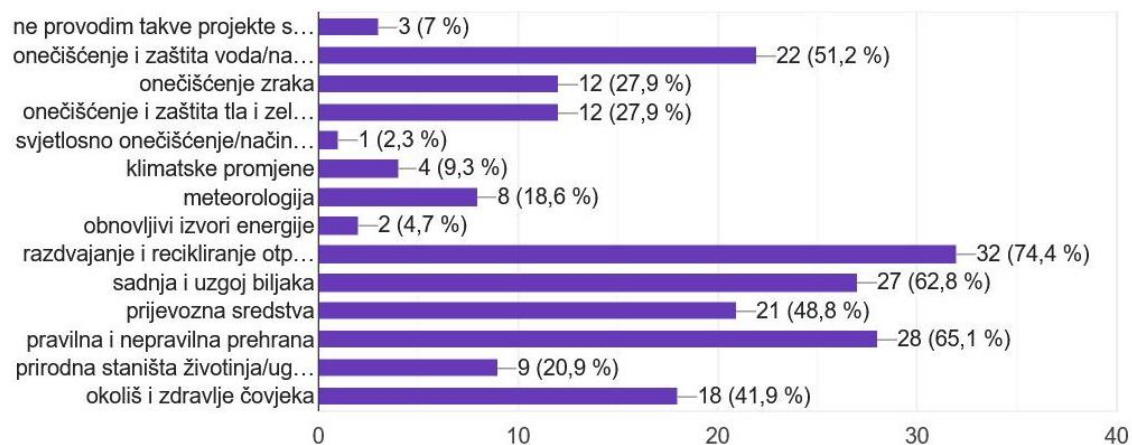

Grafikon 11 Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor na pitanje koliko često provode ekološke projekte s djecom u svojoj grupi je 1-2 puta godišnje (32,6%, tj. njih 14), dok je među švedskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor jednom tjedno (32,4%, tj. njih 11). Među hrvatskim ispitanicima slijedi odgovor jednom u 3 ili 4 mjeseca (25,6 %, tj. njih 11), dok među švedskim ispitanicima slijedi odgovor 1-2 puta godišnje (17,6%, tj. njih 6) i jednom u 3 ili 4 mjeseca (14,7%, tj. njih 5).

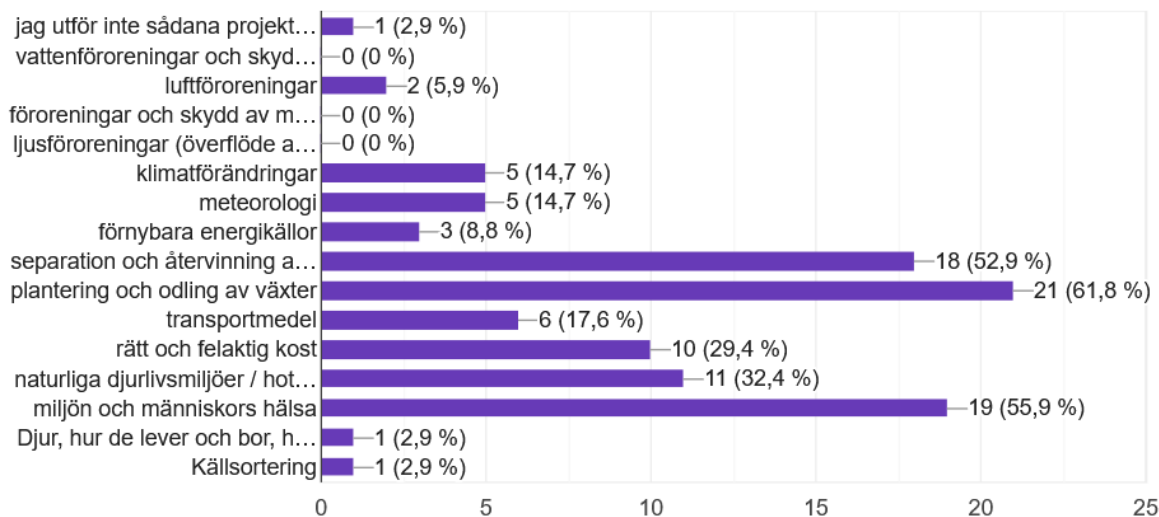
7. Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 13 Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 14 Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji

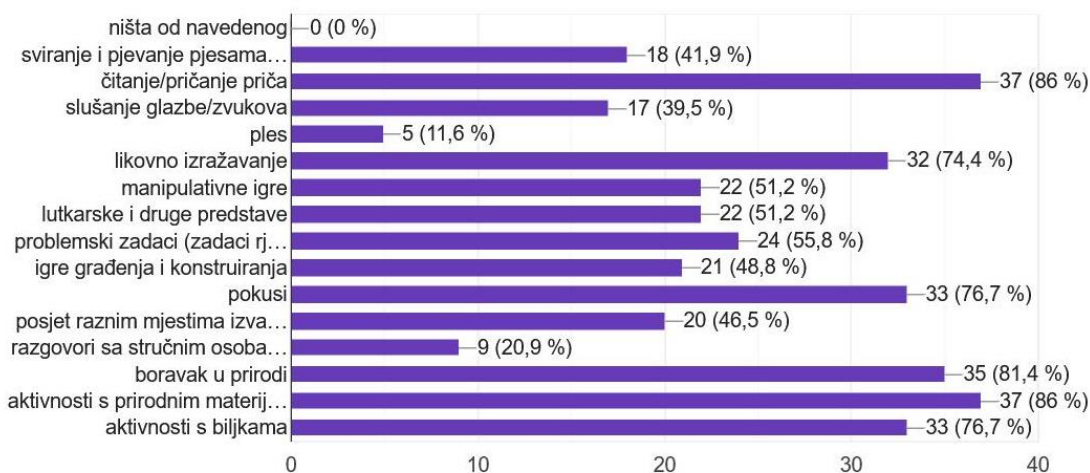
Među hrvatskim ispitanicima najviše je odgovora na pitanje za koje su teme bili vezani ekološki projekti u njihovoj grupi bilo za temu razdvajanje i recikliranje otpada (74,4%, tj. njih 32), zatim za teme pravilna i nepravilna prehrana (65,1%, tj. njih 28) te sadnja i uzgoj biljaka (62,8%, tj. njih 27). Nadalje, slijede teme onečišćenje i zaštita voda/način korištenja vode (51,2%, tj. njih 22) i prijevozna sredstva (48,8%, tj. njih 21).

Među švedskim ispitanicima najzastupljenija tema vezana za ekološke projekte koje su provodili je sadnja i uzgoj biljaka (61,8%, tj. njih 21). Zatim slijede teme okoliš i zdravlje čovjeka (55,9%, tj. njih 19) te razdvajanje i recikliranje otpada (52,9%, tj. njih 18). Teme koje su nadodane jesu teme vezane za životinje i njihova staništa te razvrstavanje otpada na mjestu gdje otpad nastaje, npr. u kuhinji.

Zanimljivo je kako među švedskim ispitanicima nema ni jedan odgovor za teme onečišćenje i zaštita voda/način korištenja vode, onečišćenje i zaštita tla i zelenih površina te svjetlosno onečišćenje/način korištenja električne energije, dok je za onečišćenje zraka samo 5,9%, tj. njih 2 dalo svoj odgovor. Slično kao i s odgovorima vezanima za ekološke aktivnosti koje odgojitelji provode, postotci za obrađivanje ovih ekoloških tematika iznose od 0% do 14,7% za švedske ispitanike, dok za hrvatske ispitanike ti postotci iznose od 2,3% do 93%.

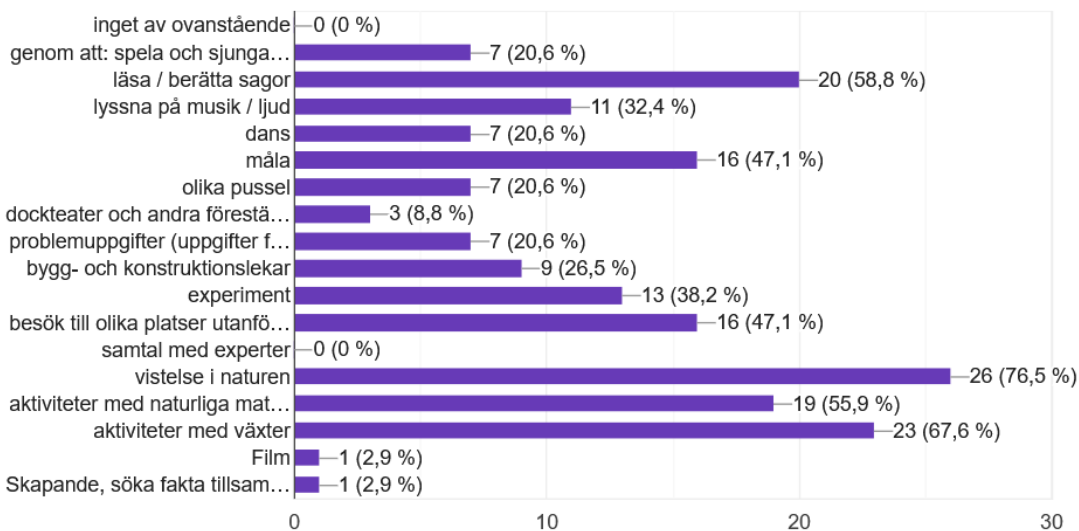
8. Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu?

43 odgovora

Grafikon 15 Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu ? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 16 Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu ? - švedski odgojitelji

Hrvatski ispitanici ekološke aktivnosti najviše provode kroz čitanje/pričanje priča i aktivnosti s prirodnim materijalom (86%, tj. njih 37), zatim kroz boravak u prirodi (81,4%, tj. njih 35), pokuse i aktivnosti s biljkama (76,7% za svaki odgovor, tj. njih 33) i likovno izražavanje (74,4%, tj. njih 32).

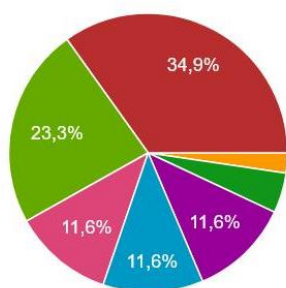
Švedski ispitanici ekološke aktivnosti najviše provode kroz boravak u prirodi (76,5%, tj. njih 26). Zatim slijede aktivnosti s biljkama (67,6%, tj. njih 23). Nadalje, ekološke aktivnosti provode kroz čitanje/pričanje priča (58,8%, tj. njih 20) i aktivnosti s prirodnim materijalom (55,9%, tj. njih 19).

Zanimljivo je da među švedskim ispitanicima nije označen ni jedan odgovor za razgovor sa stručnim osobama, dok među hrvatskim ispitanicima taj postotak iznosi čak 20,9%, tj. njih 9.

Među švedskim ispitanicima naveli su se i dodatni odgovori, a to su film i stvaranje, traženje činjenica i transdisciplinarno učenje. Za lakše razumijevanje transdisciplinarnog učenja, prema izvoru (Cerovac, 2013) riječ je o novom obliku učenja, postavljanja problema i istraživanja u novim oblicima suradnje, čiji je cilj razumijevanje današnjeg svijeta, ljudskog stanja u svim njegovim složenostima, umjesto fokusiranja na samo jedan aspekt problema, a to znači i prakticiranje znanja.

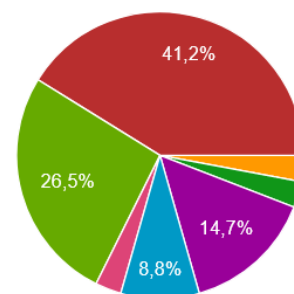
9. Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom?

43 odgovora

Grafikon 18 Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

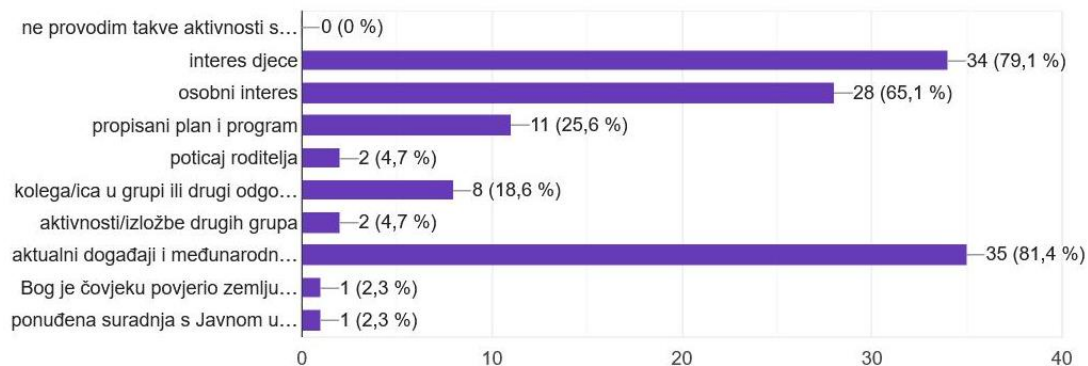
Grafikon 17 Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom? - švedski odgojitelji

Najzastupljeniji odgovor na pitanje koliko često koriste prirodne materijale u aktivnostima s djecom među hrvatskim ispitanicima odgovor je svakodnevno (34,9%, tj. njih 16), dok je idući najzastupljeniji odgovor više puta tjedno (23,3%, tj. njih 10). Podjednako su zastupljena 3 odgovora, a to su jednom tjedno, 2-3 puta mjesečno i jednom mjesečno (11,6%, tj. njih 6). Nema niti jednog odgovora za 1-2 puta godišnje, kao ni za odgovor nikad.

Među švedskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor je također svakodnevno, no u većem postotku (41,2%, tj. njih 14). Zatim slijedi odgovor više puta tjedno, koji također u postotcima iznosi više nego kod hrvatskih ispitanika (26,5%, tj. njih 9). Jednom mjesečno prirodne materijale u aktivnostima s djecom koristi njih 14,7%, tj. njih 5. Među švedskim ispitanicima također nema niti jednog odgovora 1-2 puta godišnje, kao ni odgovora nikad.

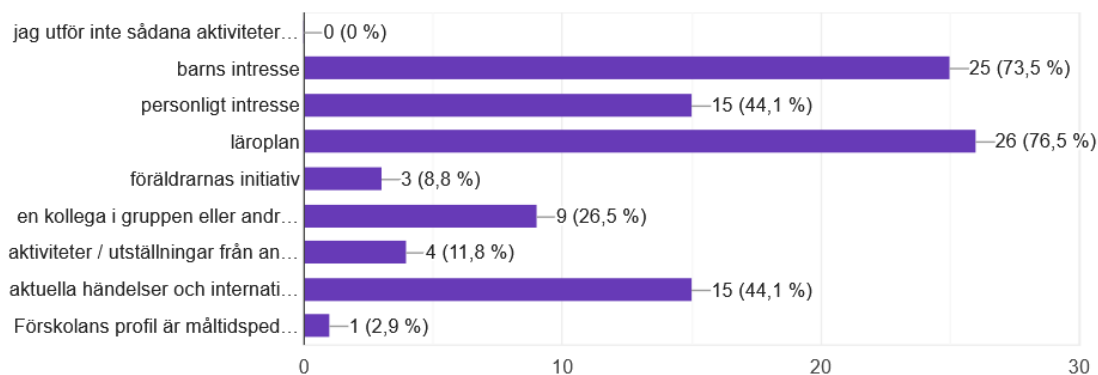
10. Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom?

43 odgovora

Grafikon 19 Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 20 Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima na pitanje što ih potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom najčešće je odabiran odgovor aktualni događaji i međunarodni dani ekoloških problema i zaštite Zemlje (81,4%, tj. njih 35), zatim slijedi interes djece (79,1%, tj. njih 34) te osobni interes (25,6%, tj. njih 11). Isto tako važan je i poticaj kolege/ice iz grupe s kojim svaki odgojitelj surađuje, pa tako u postotcima taj odgovor iznosi 18,6%, tj. njih 8 je odabralo taj odgovor.

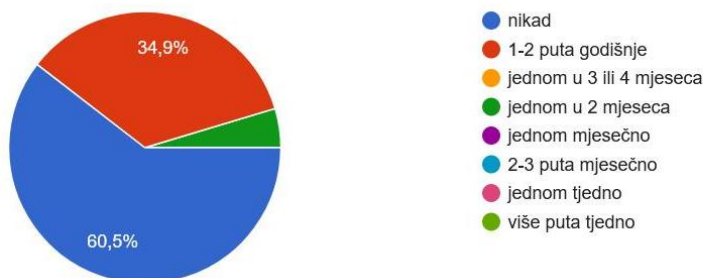
Kod švedskih odgojitelja najčešće je biran odgovor propisani plan i program (76,5%, tj. njih 26), zatim interes djece (73,5%, tj. njih 25). Iza toga slijede nešto manji postotak za aktualne događaje i međunarodne dane ekoloških problema i zaštite Zemlje te osobni interes (44,1%, tj. njih 15 za svaki odgovor). Kod švedskih ispitanika u većem je postotku odabiran odgovor kolega/ica u grupi ili drugi odgojitelj (26,5%, tj. njih 9), što također ukazuje na važnost dobrih međusobnih odnosa. Zanimljiv je podatak koji ukazuje da je najzastupljeniji odgovor upravo propisani plan i program,

što nam ukazuje na to da se o ekološkim problemima raspravlja na jednoj višoj razini te se na osnovu toga kreiraju odgojno-obrazovni planovi za najmlađe na kojima svijet ostaje.

Dodatni odgovori koji su se pojavili među hrvatskim ispitanicima su da je Bog povjerio čovjeku zemlju da je obrađuje i održava te da je jednom dječjem vrtiću ponuđena suradnja s Javnom ustanovom Kamenjak. Kod švedskih ispitanika pojavio se dodatan odgovor da ih potiče pedagogija dječjeg vrtića “måltidspedagogik” koja uči i odgaja kroz hranu i obroke.

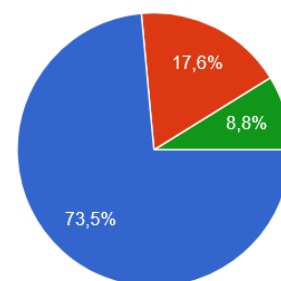
11. Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama?

43 odgovora

Grafikon 21 Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 22 Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama? - švedski odgojitelji

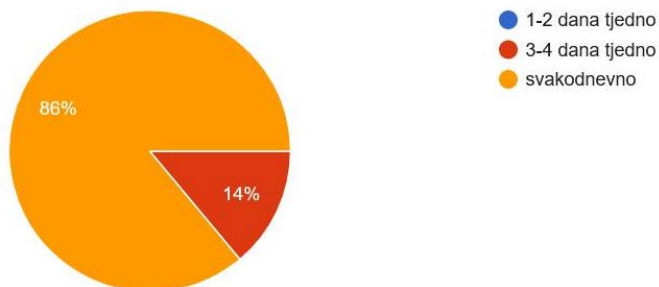
Među hrvatskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor na pitanje koliko često u njihovu grupu dolaze stručne osobe koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama jest odgovor nikad (60,5%, tj. njih 26), a zatim slijedi odgovor 1-2 puta godišnje (34,9%, tj. njih 15). Najčešće što stručne osobe dolaze u dječji vrtić razgovarati s djecom je jednom u 2 mjeseca (4,7%, tj. njih 2 su odabrali taj odgovor).

Slično tome, kod švedskih ispitanika također najčešći odgovor je nikad (73,5%, tj. njih 25), zatim slijedi 1-2 puta godišnje (17,6%, tj. njih 6) te jednom u 2 mjeseca (8,8%, tj. njih 3 su odabrali taj odgovor).

Među hrvatskim ispitanicima svakako češće dolaze stručne osobe razgovarati s djecom o ekološkim temama.

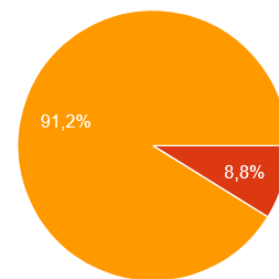
12. Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom?

43 odgovora

Grafikon 23 Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

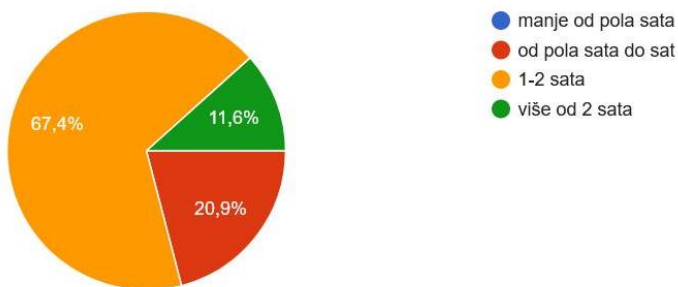

Grafikon 24 Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom? - švedski odgojitelji

Podaci pokazuju da među hrvatskim ispitanicima njih 86%, tj. njih 37 svakodnevno boravi vani s djecom, dok 14%, tj. njih 6 boravi vani s djecom 3-4 dana tjedno. Među švedskim ispitanicima njih 91,2%, tj. njih 31 svakodnevno boravi vani s djecom, dok samo 8,8%, tj. njih 3 boravi vani s djecom 3-4 dana tjedno. Iz toga je vidljiva sličnost između hrvatskih i švedskih dječjih vrtića po pitanju broja dana provedenih vani tijekom jednog tjedna, no švedski dječji vrtići ipak u većoj mjeri borave vani, o čemu je već ranije pisano u ovome radu na osnovi različitih izvora.

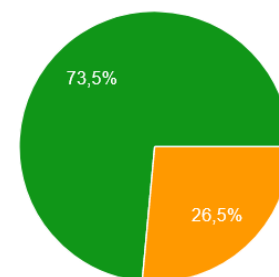
13. Koliko vremena u prosjeku provode djeca u Vašoj grupi vani svaki dan?

43 odgovora

Grafikon 25 Koliko vremena u prosjeku provode djeca u vašoj grupi vani svaki dan? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 26 Koliko vremena u prosjeku provode djeca u vašoj grupi vani svaki dan? - švedski odgojitelji

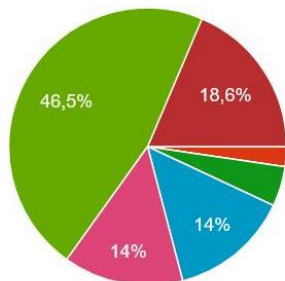
Slično prethodnom pitanju, na ovim se grafikonima vide jasne razlike u vremenu provedenom vani s djecom, sukladno ranije napisanim činjenicama o važnosti boravka vani i aktivnostima u prirodi koju Šveđani pridaju u svojim predškolskim ustanovama.

Među hrvatskim ispitanicima najčešći odgovor je 1-2 sata (67,4%, tj. njih 29), zatim slijedi od pola sata do sat (20,9%, tj. njih 9) te više od 2 sata (11,6%, tj. njih 5).

Među švedskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor je upravo više od 2 sata (73,5%, tj. njih 25), a zatim 1-2 sata (26,5%, tj. njih 9).

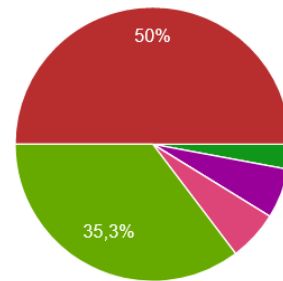
14. Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani?

43 odgovora

Grafikon 27 Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

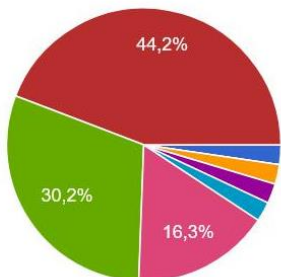
Grafikon 28 Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor na pitanje organiziraju li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani je odgovor više puta tjedno (46,5%, tj. njih 20). Zatim slijede odgovori svakodnevno (18,6%, tj. njih 8) i podjednaki postotak za odgovore jednom tjedno i 2-3 puta mjesečno (14%, tj. njih 6). Jedan je odgovor za opciju 1-2 puta godišnje, tj. 2,3%.

Među švedskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor je svakodnevno (50%, tj. njih 17), zatim više puta tjedno (35,3%, tj. njih 12). Ostali odgovori kreću se u postotcima manjim od 6%, tj. do 2 odgovora po predloženoj mogućnosti odabira.

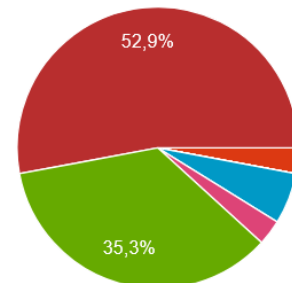
15. Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani?

43 odgovora

Grafikon 29 Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 30 Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani? - švedski odgojitelji

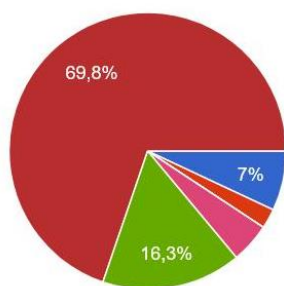
Najčešći odgovor na pitanje razgovaraju li odgojitelji s djecom o tome što su ona uočila tijekom boravka vani, među hrvatskim ispitanicima je odgovor svakodnevno (44,2%, tj. njih 19), zatim slijedi odgovor više puta tjedno (30,2%, tj. njih 12) te jednom tjedno (16,3%, tj. njih 7). Ostali su odgovori u postotku 2,3%, tj. 1 odgovor po predloženoj mogućnosti odabira.

Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor također svakodnevno, no u većem postotku od 52,9%, tj. njih 18. Zatim slijedi više puta tjedno, također u većem postotku od 35,3%, tj. njih 12. Ostali odgovori su u postotku do 5,9%, tj. do 2 odgovora po mogućnosti odabira.

Može se zaključiti da u švedskim dječjim vrtićima odgojitelji češće razgovaraju s djecom o tome što su uočila tijekom njihovog boravka vani.

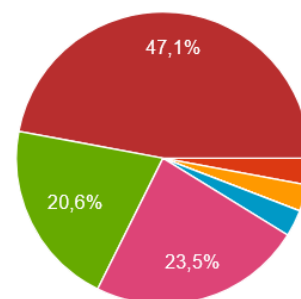
16. Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 31 Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

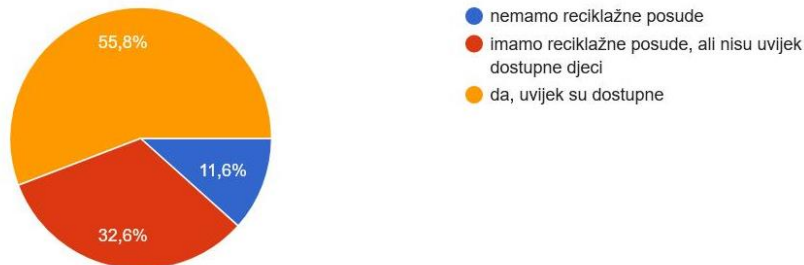
Grafikon 32 Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji

Hrvatski ispitanici najčešće su birali odgovor svakodnevno, njih čak 69,8%, tj. njih 30. Zatim slijedi odgovor više puta tjedno (16,3%, tj. njih 7) te nikad (7%, tj. njih 3).

Kod švedskih ispitanika najčešći je odgovor također svakodnevno, no u manjem postotku (47,1%, tj. njih 16), zatim više puta tjedno (20,6%, tj. njih 7) i jednom tjedno (23,5%, tj. njih 8). Iz toga se može zaključiti kako postoji mogućnost drugačije organizacije razvrstavanja otpada pri čemu se otpad razvrstava svakodnevno, ali i na kraju svakoga tjedna.

17. Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad?

43 odgovora

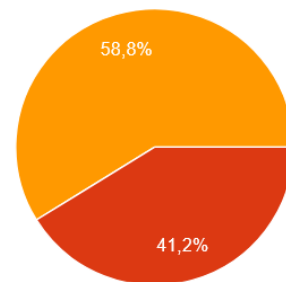
Grafikon 33 Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad? - hrvatski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najzastupljeniji je odgovor da, uvijek su dostupne (55,8%, tj. njih 24), zatim slijedi odgovor imamo reciklažne posude, ali nisu uvijek dostupne djeci (32,6%, tj. njih 14) i odgovor nemamo reciklažne posude (11,6%, tj. njih 5).

Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor također da, uvijek su dostupne, čak u istom postotku (58,8%, tj. njih 20) te odgovor imamo reciklažne posude, ali nisu uvijek dostupne djeci (41,2%, tj. njih 14).

Za razliku od hrvatskih ispitanika, među švedskim ispitanicima nema ni jednog odgovora da nemaju reciklažne posude, što je ipak vrlo značajno.

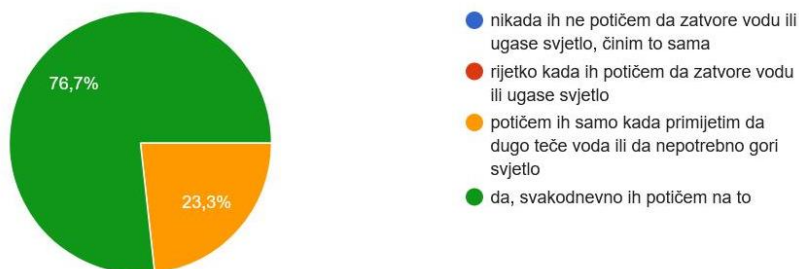
34 odgovora

Grafikon 34 Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad? - švedski odgojitelji

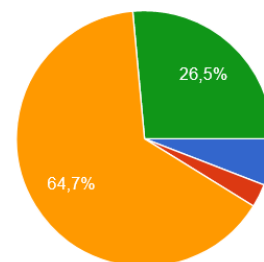
18. Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 35 Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 36 Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji

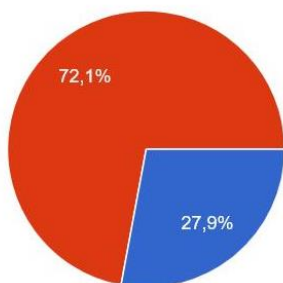
Od 43 hrvatskih ispitanika čak 76,7%, tj. njih 33, svakodnevno potiču djecu na štednju vode i električne energije, dok 23,3% ispitanika, tj. njih 10 potiče djecu samo kada primijeti da dugo teče voda ili da nepotrebno gori svjetlo.

Među švedskim ispitanicima drugačije su raspodijeljeni postotci, tako da njih 64,7%, tj. njih 22 potiču djecu samo kada primijete da dugo teče voda ili da nepotrebno gori svjetlo, dok 26,5%, tj. njih 9 svakodnevno potiču djecu na štednju vode i električne energije. S time da kod švedskih ispitanika njih 2,9%, tj. samo jedan rijetko kada potiče djecu na štednju vode i električne energije, dok 5,9%, tj. njih dvoje nikada ne potiču djecu da zatvore vodu ili ugase svjetlo, već to čine sami.

Ispitanici u hrvatskim dječjim vrtićima u većoj mjeri potiču djecu na štednju vode i električne energije te se na taj način trude razvijati svijest djece o tim problemima. S obzirom na podatke s prijašnjih grafikona u ovome radu u kojima se vidi da ispitanici u švedskim dječjim vrtićima manje obrađuju teme zagađenja zraka, vode, tla te svjetlosnog onečišćenja, podaci s ovoga grafikona u određenoj mjeri slijede taj tijek prioriteta i usmjerenosti na određene problematike više, a na druge problematike manje.

19. Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića?

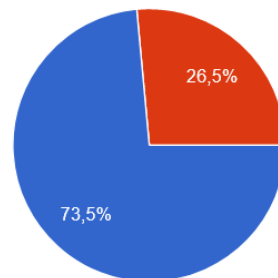
43 odgovora

Grafikon 37 Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

● da
● ne

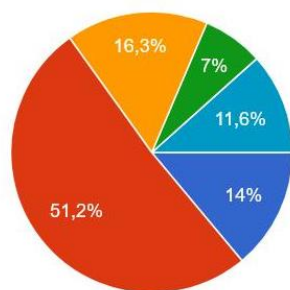
Grafikon 38 Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima 72,1%, tj. njih 31 označilo je da nemaju vrt u sklopu dječjeg vrtića, dok 27,9%, tj. njih 12 označilo je da imaju vrt.

S druge strane, među švedskim ispitanicima velika većina, čak 73,5%, tj. njih 25 označilo je da imaju vrt u sklopu dječjeg vrtića, a preostalih 26,5%, tj. njih 9 označilo je da nemaju vrt u sklopu dječjeg vrtića. S obzirom na podatke s prijašnjih grafikona u ovome radu (Grafikon 10, Grafikon 14 i Grafikon 16) na kojima se vidjelo da ispitanici švedskih dječjih vrtića najviše vremena provode vani te najviše organiziraju aktivnosti sadnje i uzgoja biljaka, ovi podaci slijede i potvrđuju odgovore s tih grafova.

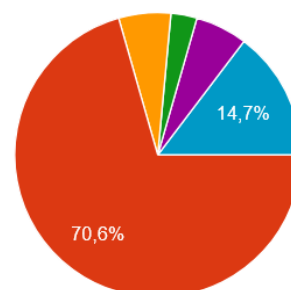
20. Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 39 Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

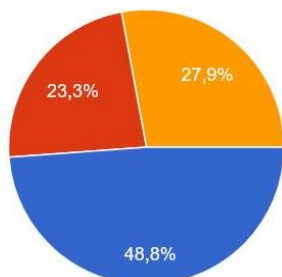
Grafikon 40 Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u vašoj grupi? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima 51,2%, tj. njih 22 sade s djecom biljke 1-2 puta godišnje. Zatim u manjim postotcima njih 16,3%, tj. njih 7 sade biljke jednom u 3 ili 4 mjeseca, 14% ispitanika, tj. njih 6 nikada ne sade biljke s djecom, dok 11,6%, tj. njih 5 sade biljke više puta mjesečno.

Za razliku od hrvatskih ispitanika, švedski ispitanici i po ovome pitanju imaju veći postotak onih koji sade biljke 1-2 puta godišnje, čak 70,6%, tj. njih 24. 14,7% ispitanika, tj. njih 5 sade s djecom biljke više puta mjesečno te među švedskim ispitanicima nema niti jedan odgovor da nikada ne sade voće, povrće i ostale biljke s djecom u svojoj grupi, što nam pokazuje u koliko su mjeri usmjereni na uzgoj biljaka.

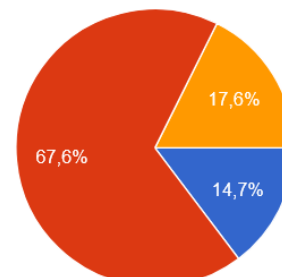
21. Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu?

43 odgovora

Grafikon 41 Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

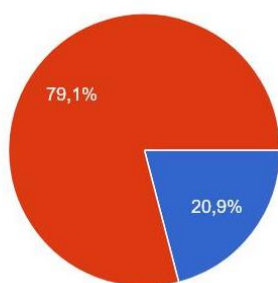
Grafikon 42 Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima čak 48,8%, tj. njih 21 tvrde da nemaju vrt, 27,9%, tj. njih 12 tvrde da djeca ne jedu ono što uzgoje, dok 23,3%, tj. njih 10 tvrde da djeca jedu ono što uzgoje u vrtu.

Za razliku od hrvatskih ispitanika, među švedskim ispitanicima čak 67,6%, tj. njih 23 tvrde da djeca jedu ono što uzgoje u vrtu, a u manjim postotcima od 17,6%, tj. njih 6 tvrde da djeca ne jedu ono što uzgoje, a 14,7%, tj. njih 5 tvrde da nemaju vrt. Ovi podaci potvrđuju iznimnu važnost koju švedski ispitanici pridaju uzgoju biljaka, vrtlarstvu i zdravoj prehrani te nastojanju da djecu poduče kako da sama uzgoje i cijene ono što konzumiraju.

22. Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića?

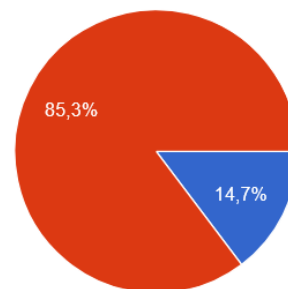
43 odgovora

Grafikon 44 Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

● da
● ne

Grafikon 43 Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića? - švedski odgojitelji

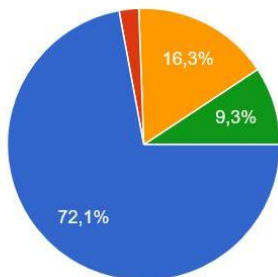
79,1% hrvatskih ispitanika, tj. njih 34 tvrde da nemaju kompostanu u sklopu dječjeg vrtića, ali čak 20,9%, tj. njih 9 tvrde da imaju kompostanu.

Među švedskim ispitanicima 85,3%, tj. njih 29 tvrde da nemaju kompostanu u sklopu dječjeg vrtića, a 14,7%, tj. njih 5 tvrde da imaju.

Iz ovih podataka vidimo da je među hrvatskim ispitanicima veći postotak onih koji tvrde da imaju kompostanu, iako taj postotak nije velik, no nije ni zanemariv.

23. Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi?

43 odgovora

Grafikon 46 Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji

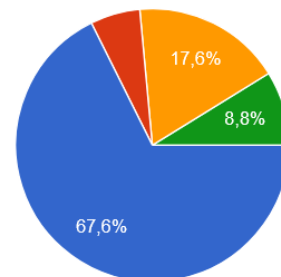
72,1% hrvatskih ispitanika, tj. njih 31 tvrde da nemaju kompostanu, 16,3%, tj. njih 7 tvrde da odvajaju biootpad, ali ne prave kompost, dok 9,3%, tj. njih 4 tvrde da redovito skupljaju biootpad i prave kompost. Samo je jedan odgovor koji tvrdi da imaju kompostanu, ali ne odvajaju biootpad i ne prave kompost (2,3%).

Među švedskim ispitanicima manji je postotak onih koji tvrde da nemaju kompostanu (67,6%, tj. njih 23), 17,6% ispitanika, tj. njih 6 tvrde da odvajaju biootpad, ali na prave kompost, dok 8,8%, tj. njih 3 tvrde da redovito skupljaju biootpad i prave kompost. 5,9% ispitanika, tj. njih 2 tvrde da imaju kompostanu, ali ne odvajaju biootpad i ne prave kompost.

Iz ovih podataka vidi se da je među hrvatskim ispitanicima veći postotak onih koji redovito skupljaju biootpad i prave kompost.

34 odgovora

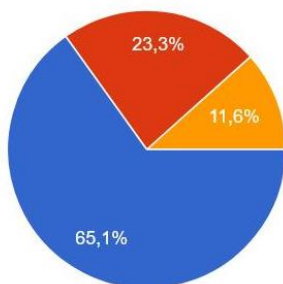
- nemamo kompostanu
- imamo kompostanu, ali ne odvajamo biootpad i ne pravimo kompost
- odvajamo biootpad, ali ne pravimo kompost
- da, redovito skupljamo biootpad i pravimo kompost

Grafikon 45 Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji

24. Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološku temu?

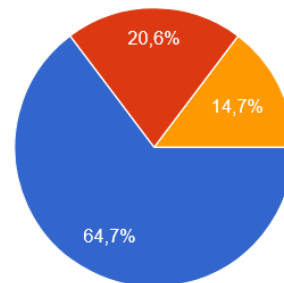
43 odgovora

Grafikon 47 Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološku temu? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

- nikad
- jednom godišnje
- više puta godišnje

Grafikon 48 Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološku temu? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima 65,1%, tj njih 28 dali su odgovor da se u njihovom dječjem vrtiću nikad ne održavaju priredbe na ekološku temu, dok 23,3%, tj. njih 10 tvrde da se održavaju jednom godišnje, a 11,6%, tj. njih 5 tvrde da se ekološke priredbe održavaju više puta godišnje.

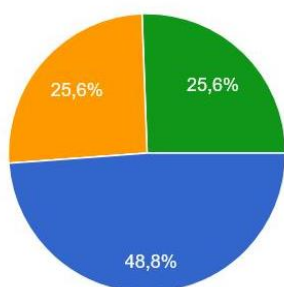
Među švedskim ispitanicima približan je postotak onih koji tvrde da se u njihovom dječjem vrtiću nikad ne održavaju ekološke priredbe (64,7%, tj. njih 22). 20,6%, tj. njih 7 tvrde da se ekološke priredbe održavaju jednom godišnje, a 14,7%, tj. njih 5 tvrde da se ekološke priredbe u njihovom dječjem vrtiću održavaju više puta godišnje.

Iz ovih podataka vidi se da je među švedskim ispitanicima veći postotak onih koji tvrde da se u njihovom dječjem vrtiću nikad ne održavaju priredbe na ekološku temu, no isto tako među njima veći je postotak i onih koji tvrde da se takve priredbe održavaju više puta godišnje. Ukupno gledajući, u švedskim ne-eko dječjim vrtićima prema ispitanicima češće se provode priredbe na ekološku temu, iako su postotci vrlo blizu.

No, kakvi su stavovi odgojitelja ispitanika prema ekološkim priredbama i takvom načinu približavanja ekologije djeci vidi se u sljedećem grafikonu.

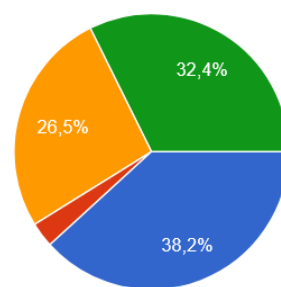
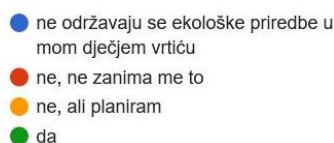
25. Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom?

43 odgovora

Grafikon 49 Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 50 Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom? - švedski odgojitelji

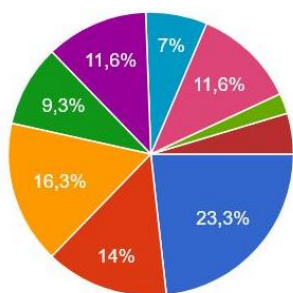
Među hrvatskim ispitanicima 48,8%, tj. njih 21 tvrde da se ne održavaju ekološke priredbe u njihovom dječjem vrtiću, no ipak je zadovoljavajući postotak onih koji tvrde da nisu sudjelovali, ali planiraju te onih koji tvrde da su sudjelovali u takvoj priredbi sa svojom grupom (25,6%, tj. njih 11 za svaki odgovor).

S druge strane, među švedskim odgojiteljima manji je postotak onih koji tvrde da se u njihovom dječjem vrtiću ne održavaju ekološke priredbe, što je vidljivo i na grafikonu 47 i grafikonu 48.

Također, veći je postotak onih koji tvrde da su sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom, a za odgovor da nisu sudjelovali, ali planiraju, jednak je postotak kao i među hrvatskim ispitanicima (26,5%, tj. njih 9). Ipak, među švedskim ispitanicima jedan je odgovor da nije sudjelovao na ekološkoj priredbi i da ga to ne zanima (2,9%). Ukupno gledajući, među hrvatskim ispitanicima više je onih koji su sudjelovali u ekološkim priredbama i onih koji nisu, ali su zainteresirani, za razliku od ispitanika u švedskim dječjim vrtićima.

26. Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama?

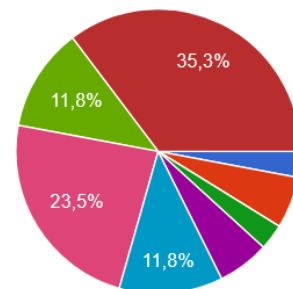
43 odgovora

Grafikon 51 Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4 mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

Grafikon 52 Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama? - švedski odgojitelji

Najzastupljeniji odgovor na pitanje koliko često odgojitelji vode djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama jest odgovor nikad za hrvatske ispitanike (23,3%, tj. njih 10), dok je među švedskim odgojiteljima najzastupljeniji odgovor svakodnevno (35,3%, tj. njih 12).

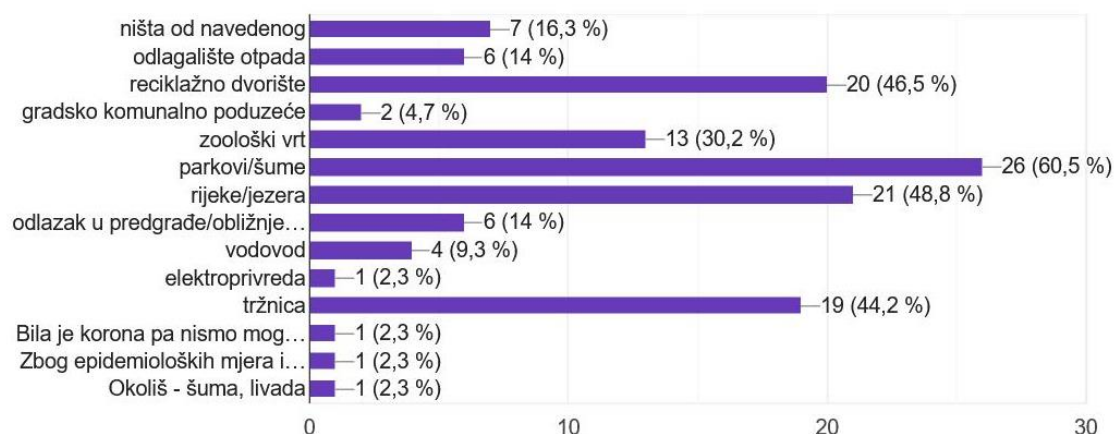
Idući najčešći odgovor među hrvatskim ispitanicima je jednom u 3 ili 4 mjeseca (16,3%, tj. njih 7), dok je idući najčešći odgovor među švedskim ispitanicima jednom tjedno (23,5%, tj. njih 8).

Zatim kod hrvatskih ispitanika slijedi odgovor 1-2 puta godišnje (14%, tj. njih 6), a kod švedskih ispitanika slijede odgovori jednom u 2 mjeseca i 2-3 puta mjesečno (11,8%, tj. njih 4 za svaki odgovor).

Iako postotak za najzastupljeniji odgovor među jednima i drugima nije maksimalan, već iznosi 25-35% ukupnog broja ispitanika, podaci ipak pokazuju u kojem smjeru se kreću odgovori. Kod hrvatskih ispitanika najčešći odgovori kreću se od nikad preko jednom u 3 ili 4 mjeseca do 1-2 puta godišnje, dok kod švedskih ispitanika od svakodnevno preko jednom u 2 mjeseca do 2-3 puta mjesečno. Dakle, švedski ispitanici češće vode djecu van tijekom rada na ekološkim temama, što opet ukazuje na važnost boravka vani koju švedski odgojitelji pridaju u predškolskom obrazovanju.

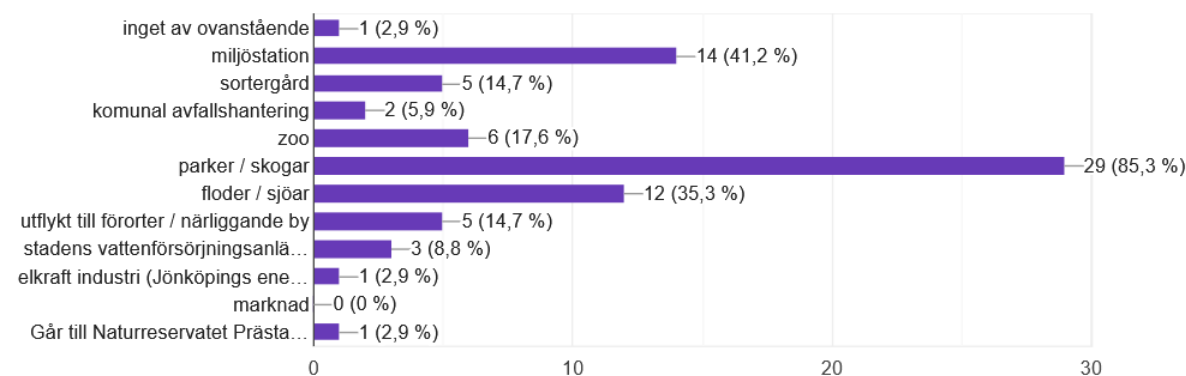
27. Koja su to bila mjesta?

43 odgovora

Grafikon 53 Koja su to bila mjesta? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 54 Koja su to bila mjesta? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima najzastupljeniji odgovor je parkovi/šume (60,05%, tj. njih 26), zatim rijeke/jezera (48,8%, tj. njih 21), reciklažno dvorište (čak 46,5%, tj. njih 20) i tržnica (čak 44,2%, tj. njih 19).

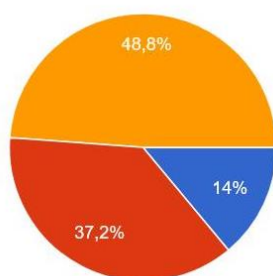
Dodatni odgovori koji su se pojavili među hrvatskim ispitanicima jesu ti da je bila korona, pa nisu mogli nigdje ići niti da njima netko dođe u posjet u skupinu te okoliš-šuma, livada (2,3%, tj. po 1 odgovor za svaku tvrdnju).

Među švedskim ispitanicima daleko najzastupljeniji odgovor je parkovi/šume (čak 85,3%, tj. njih 29). Zatim slijede odlagalište otpada (41,2%, tj. njih 14) te rijeke/jezera (35,3%, tj. njih 12). Među ispitanicima nema niti jedan odgovor za tržnicu te ima jedan dodatan odgovor za posjet prirodnom rezervatu.

Dok je među hrvatskim ispitanicima prvih nekoliko najčešćih odgovora u postotcima približno jednako, među švedskim odgojiteljima posjet parkovima/šumama poprilično odskače od ostalih odgovora. Švedska je bogata parkovima i šumama u neposrednim blizinama, stoga ne čudi ovakav podatak. No posjet tržnici kojeg prakticiraju hrvatski ispitanici vrijedno je mjesto, bogato zanimljivim i korisnim iskustvima za djecu.

28. Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...)

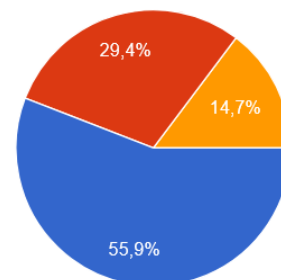
43 odgovora

- s roditeljima komuniciramo o važnijim stvarima i problemima koji su se dogodili, roditelji rijetko donose materijale, ali se ne protive aktivnostima...
- s roditeljima svakodnevno komuniciramo, ali samo ponekad svi donesu potrebne materijale, moramo ih puno poticati i tražiti stručne osobe iz...
- s roditeljima svakodnevno komuniciramo, gotovo svaki puta donose potrebne materijale, zainteresirani su za aktivnosti te često dogovaraju susrete sa stručnim osobama

Grafikon 55 Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...) - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 56 Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...) - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima, na pitanje kako bi opisali suradnju s roditeljima vezano uz ekološke aktivnosti, najčešći je odgovor da s roditeljima svakodnevno komuniciraju, gotovo svaki puta roditelji donose potrebne materijale, zainteresirani su za aktivnosti te često dogovaraju susrete sa stručnim osobama (ponekad su upravo oni te stručne osobe), a kod kuće nastoje razvijati svijest djece o ekologiji (čak 48,8%, tj. njih 21). Zatim slijedi odgovor da s roditeljima svakodnevno komuniciraju, ali samo ponekad svi donesu potrebne materijale, moraju ih puno poticati i tražiti stručne osobe iz njihove blizine, ali podržavaju aktivnosti koje rade odgojitelji, a kod kuće uglavnom žive životom na koji su navikli (37,2%, tj. njih 16). Zatim slijedi odgovor da s roditeljima komuniciraju o važnijim stvarima i problemima koji su se dogodili, roditelji rijetko donose materijale, ali se ne protive aktivnostima koje provode odgojitelji, rijetko ili nikada ne dogovaraju susrete sa stručnim osobama, a kod kuće žive životom na koji su navikli, neovisno o njihovim nastojanjima i poticanju ekološke svijesti u dječjem vrtiću (14%, tj. njih 6).

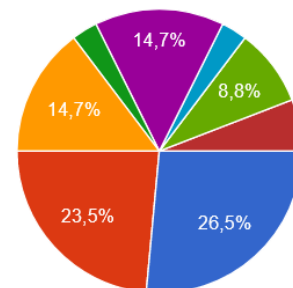
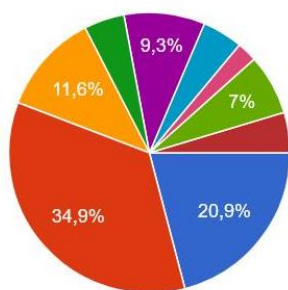
Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor upravo onaj koji je najmanje zastupljen kod hrvatskih ispitanika, a to je da s roditeljima komuniciraju o važnijim stvarima i problemima koji su se dogodili, roditelji rijetko donose materijale, ali se ne protive aktivnostima koje provode odgojitelji, rijetko ili nikada ne dogovaraju susrete sa stručnim osobama, a kod kuće žive životom na koji su navikli, neovisno o njihovim nastojanjima i poticanju ekološke svijesti u dječjem vrtiću (čak 55,9%, tj. njih 19). Zatim slijedi odgovor da s roditeljima svakodnevno komuniciraju, ali samo ponekad svi donesu potrebne materijale, moraju ih puno poticati i tražiti stručne osobe iz njihove blizine, ali podržavaju aktivnosti koje rade odgojitelji, a kod kuće uglavnom žive životom na koji su navikli (29,4%, tj. njih 10). Zatim slijedi odgovor da s roditeljima svakodnevno komuniciraju, gotovo svaki puta roditelji donose potrebne materijale, zainteresirani su za aktivnosti te često dogovaraju susrete sa stručnim osobama (ponekad su upravo oni te stručne osobe), a kod kuće nastoje razvijati svijest djece o ekologiji (14,7%, tj. njih 5).

U ovim grafikonima vidimo obrnuto proporcionalne odgovore, pri čemu hrvatski ispitanici više surađuju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti, donošenje materijala te sudjelovanja u aktivnostima.

29. Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima?

43 odgovora

34 odgovora

Grafikon 58 Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima? - hrvatski odgojitelji

Grafikon 57 Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima? - švedski odgojitelji

Na pitanje koliko često odgojitelji razgovaraju s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima, hrvatski ispitanici najčešće su davali odgovor 1-2 puta godišnje (34,9%, tj. njih 15). Zatim slijedi odgovor nikad (20,9%, tj. njih 9). Nakon toga slijedi odgovor jednom u 3 ili 4 mjeseca u postotku od 11,6%, tj. njih 5. Jednom mjesečno s roditeljima razgovara 9,3%

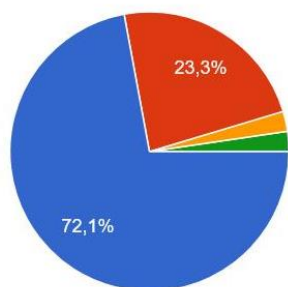
ispitanika, tj. njih 4, a više puta tjedno 7% ispitanika, tj. njih 3. Svakodnevno s roditeljima razgovara 4,4% ispitanika, tj. njih 2.

Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor nikad (26,5%, tj. njih 9), zatim 1-2 puta godišnje (23,5%, tj. njih 8). Zatim slijede odgovori jednom u 3 ili 4 mjeseca i jednom mjesečno u postotku od 14,7%, tj. njih 5 za svaki odgovor. Više puta tjedno s roditeljima razgovara 8,8% ispitanika, tj. njih 3, dok svakodnevno razgovara 5,9%, tj. njih 2.

Iz ovih podataka vidi se da se veći postotak onih koji nikada ne razgovaraju s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima nalazi među švedskim odgojiteljima, no isto tako među švedskim ispitanicima nalazi se veći postotak onih koji s roditeljima komuniciraju od više puta tjedno do svakodnevno. Kod hrvatskih ispitanika veći postotak se ogleda u odgovoru 1-2 puta godišnje te 2-3 puta mjesečno.

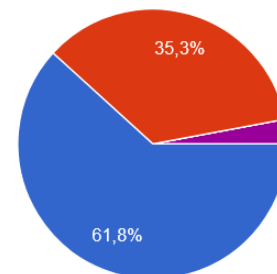
30. Idete li na ekološke edukacije?

43 odgovora

Grafikon 59 Idete li na ekološke edukacije? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 60 Idete li na ekološke edukacije? - švedski odgojitelji

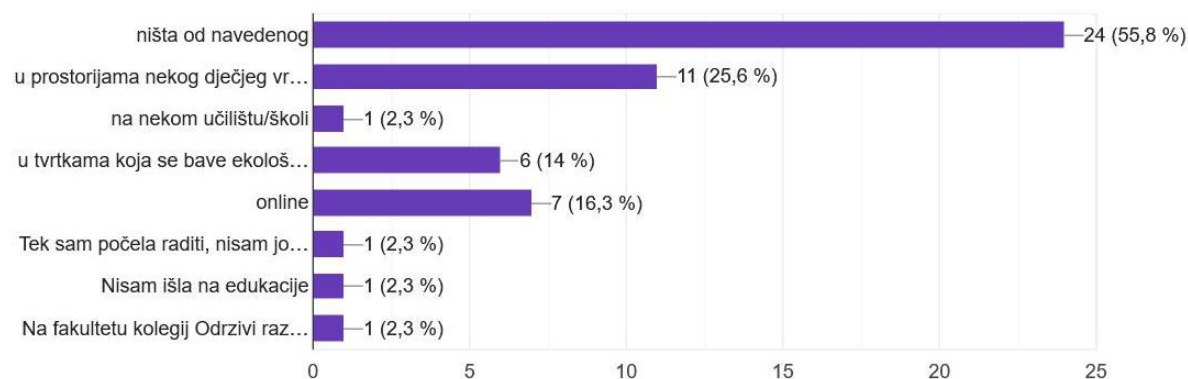
Najčešći odgovor među hrvatskim ispitanicima na pitanje idu li na ekološke edukacije je odgovor nikad (čak 72,1%, tj. njih 31). 23,3% ispitanika, tj. njih 10 dali su odgovor 1-2 puta godišnje. Odgovor jednom u 2 mjeseca te jednom u 3 ili 4 mjeseca označilo je 2,6%, tj. 1 ispitanik za svaki odgovor.

Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor također nikad, ali u manjem postotku (61,8%, tj. njih 21). Zatim slijedi odgovor 1-2 puta godišnje u većem postotku nego kod hrvatskih ispitanika (35,3%, tj. njih 12). Jednom mjesečno na ekološke edukacije ide 1 ispitanik, tj. 2,9%.

Iz podataka vidi se da velika većina ispitanika i u hrvatskim i švedskim ne-eko dječjim vrtićima nikad ne ide na ekološke edukacije, no ipak postoji određen broj ispitanika koji idu na edukacije barem 1-2 puta godišnje.

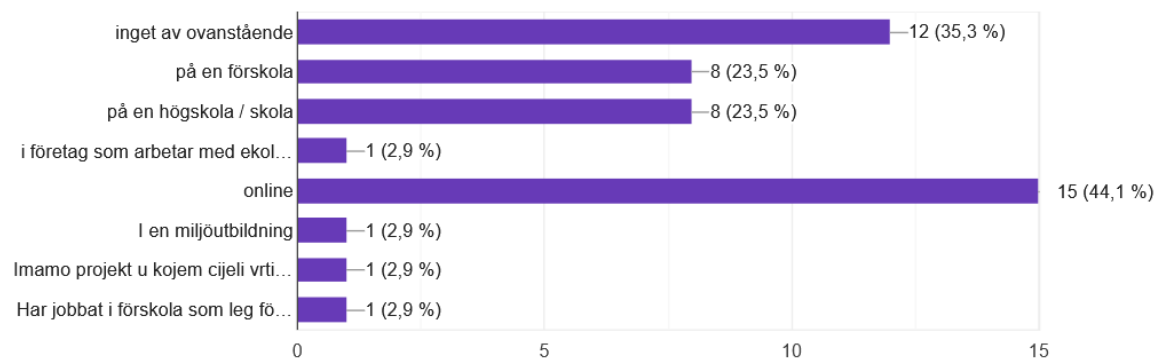
31. Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina?

43 odgovora

Grafikon 61 Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina? - hrvatski odgojitelji

34 odgovora

Grafikon 62 Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina? - švedski odgojitelji

Među hrvatskim ispitanicima daleko najzastupljeniji odgovor na pitanje gdje su odgojitelji sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina je odgovor ništa od navedenog (55,8%, tj. njih 24). Zatim slijede odgovori u prostorijama nekog dječjeg vrtića (25,6%, tj. njih 11), online (14,3%, tj. njih 7), zatim u tvrtkama koje se bave ekološkom proizvodnjom i problematikom (14%, tj. njih 6). Dodatan odgovor među hrvatskim ispitanicima je odgovor kolegij Održivi razvoj prije desetak godina, jer se edukacije tog tipa gotovo i ne nude (2,3%, tj. 1 odgovor).

Među švedskim ispitanicima najčešći je odgovor online (44,1%, tj. njih 15). Zatim slijedi ništa od navedenog (35,3%, tj. njih 12). Iduća dva odgovora u postotcima su jednako zastupljena, a to su u prostorijama nekog dječjeg vrtića i u školi/na učilištu (23,5%, tj. njih 8 za svaki odgovor). Dodatni odgovori su ti da imaju projekt u kojem cijeli vrtić sudjeluje, gdje smanjuju otpad, recikliraju i paze da se hrana ne baca (2,9%, tj. 1 odgovor) te odgovor jednog ispitanika da je radio u dječjem vrtiću kao pravni odgojitelj (2,9%).

Iz ovih podataka vidljivo je da su online ekološke edukacije zastupljenije među švedskim ispitanicima, posebice u ovim pandemijskim vremenima, kada je često puta to bio i jedini mogući način edukacija i seminara. Takav podatak treba služiti kao poticaj za još kvalitetniju i učestaliju organizaciju i provedbu kako ekoloških, tako i svih drugih edukacija.

10. RASPRAVA

Prema ispunjenoj anketi poslanoj švedskim i hrvatskim ispitanicima u ne-eko dječjim vrtićima, na osnovi 31 pitanja i 62 grafikona, vidljivi su različiti podaci. Ekološke teme i aktivnosti češće se provode među švedskim ispitanicima, no najviše su usmjereni na sadnju i uzgoj biljaka te razdvajanje i recikliranje otpada, dok su hrvatski ispitanici u sličnim postotcima usmjereni na više različitih tema i aktivnosti, no provodili su ih rjeđe nego švedski ispitanici. Također, švedski ispitanici češće su koristili prirodne materijale u aktivnostima, za razliku od hrvatskih ispitanika. Stručne osobe češće dolaze razgovarati s djecom među hrvatskim ispitanicima. Švedski ispitanici više dana u tjednu provode vani s djecom te duže borave vani od hrvatskih ispitanika. Isto tako, švedski ispitanici češće organiziraju aktivnosti za djecu tijekom njihovog boravka vani i više razgovaraju s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani. Što se tiče razvrstavanja otpada, ukupno gledajući, švedski ispitanici češće razvrstavaju otpad, no hrvatski ispitanici imaju veći postotak za svakodnevno razvrstavanje otpada. Razlog tome je što je među švedskim ispitanicima velik postotak onih koji razvrstavaju jednom tjedno ili više puta tjedno, a kod hrvatskih ispitanika ima i onih koji tvrde da nemaju reciklažne posude, dok takvog odgovora nema među švedskim ispitanicima. Hrvatski ispitanici češće potiču djecu na štednju vode i električne energije, a te su teme, uz zagađenje i zaštitu zraka i svjetlosno onečišćenje, puno zastupljenije u ekološkim aktivnostima. Razlog tome može biti već postojeća visoka razina svijesti kod Šveđana, budući da je Švedska poznata po korištenju obnovljivih izvora energije posebice vjetra i bioenergije, a 2018. godine čak 54.6% korištene energije u Švedskoj došlo je iz obnovljivih izvora te je njihov plan svesti svu energiju na obnovljive izvore. Švedski ispitanici imaju vrt u velikom postotku, dok hrvatski ispitanici u gotovo istom postotku tvrde da nemaju vrt u sklopu dječjeg vrtića. Zbog toga švedski ispitanici više sade biljke s djecom te djeca češće jedu ono što uzgoje. No među hrvatskim ispitanicima više je onih koji tvrde da imaju kompostanu u sklopu dječjeg vrtića, stoga češće odvajaju biootpad i prave kompost. Među švedskim ispitanicima malo se češće provode ekološke priredbe, no hrvatski ispitanici su češće sudjelovali u ekološkim priredbama ili nisu, ali su zainteresirani za sudjelovanje. Švedski ispitanici češće vode van djecu tijekom rada na ekološkim temama, ali daleko najviše vode djecu u parkove i šume, dok hrvatski ispitanici u podjednakim postotcima vode djecu na različita mjesta, no ne tako često. Hrvatski ispitanici imaju bolju suradnju s roditeljima djece, a švedski ispitanici češće idu na ekološke edukacije.

Iz tih podataka može se reći da je potvrđena hipoteza koja tvrdi da se u švedskim ne-eko dječjim vrtićima provodi veći broj ekoloških aktivnosti, tj. ekološke teme i aktivnosti provode se češće, a samim time obradi se i više aktivnosti. Ipak, u najvećoj su mjeri usmjereni na sadnju i uzgoj biljaka te razdvajanje i recikliranje otpada. Međutim, nezanemariva činjenica jest i da su hrvatski ispitanici u podjednakoj mjeri usmjereni na različite ekološke teme i aktivnosti, ali ih ne provode tako često kao ispitanici u švedskim ne-eko dječjim vrtićima.

Druga hipoteza da se ekološkom odgoju i održivom razvoju pridaje veća važnost u Švedskoj nego u Hrvatskoj također je potvrđena, budući da švedski ispitanici češće i duže s djecom borave vani, imaju vrt u sklopu dječjeg vrtića u kojem djeca uzgajaju biljke i jedu on što uzgoje, odgojitelji češće razgovaraju s djecom o tome što su uočila vani, češće ravnostavaju otpad i češće vode djecu van tijekom rada na ekološkim temama te češće idu na ekološke edukacije. No nije zanemariva činjenica da ispitanici u hrvatskim ne-eko dječjim vrtićima češće potiču djecu na štednju vode i električne energije, češće im dolaze stručne osobe razgovarati s djecom, češće odvajaju biootpad i prave kompost, češće sudjeluju na ekološkim priredbama ili su zainteresirani za sudjelovanje te imaju bolju suradnju s roditeljima djece. Može se reći da švedski ispitanici više prakticiraju u prirodi ono što pokušavaju podučavati, dok hrvatski ispitanici ekološki odgajaju više kroz aktivnosti u zatvorenom, kroz razgovore i ekološke priredbe, čime nastoje potaknuti veću svijest o ekološkim problemima i temama.

Prednosti ovog istraživanja su dobiveni rezultati koji mogu pomoći odgojiteljima u Hrvatskoj i Švedskoj kako bi imali bolju svijest o svome ekološkom djelovanju te kako bi imali uvid u način na koji mogu poboljšati svoju praksu. Također, rezultati ovog istraživanja mogu služiti kao poticaj odgojiteljima za još češće i kvalitetnije buđenje ekološke svijesti kod djece rane i predškolske dobi, kako kroz razgovor, tako još više kroz praktično djelovanje u prirodi.

Rezultati istraživanja bit će poslani i putem elektroničke pošte dječjim vrtićima koji su sudjelovali u istraživanju te će biti objavljeno na društvenim mrežama kako bi bila moguća daljnja rasprava na roditeljskim i drugim sastancima i skupovima.

Nedostatak ovog istraživanja ogleda se u malom broju ispitanika.

11. ZAKLJUČAK

Svijest o ekološkim problemima zahvaća sve veći broj dječjih vrtića koji svojim aktivnostima nastoje pobuditi svijest o očuvanju okoliša te ljubav djece prema svijetu koji ih okružuje. Sukladno neumornim nastojanjima oko zaštite što veće prirodne površine svoje države te usmjeravanju na prioritete u djelovanju, Švedski ne-eko dječji vrtići češće provode ekološke teme i aktivnosti od hrvatskih ne-eko dječjih vrtića te češće i duže borave vani i djeluju u okolišu koji ih okružuje. Poteškoće tijekom provođenja istraživanja manifestirale su se u malom broju ispitanika nasuprot ukupne populacije. Dobiveni rezultati istraživanja mogu poslužiti hrvatskim odgojiteljima kao poticaj za kvalitetnije promišljanje na temu ekoloških projekata i razvijanja svijesti djece o ekološkim problemima te djelovanja u neposrednom prirodnom okruženju, dok švedskim odgojiteljima može služiti kao poticaj za nastavak eko-putovanja u dobrom smjeru kojim idu.

12. LITERATURA

1. Änggård, E. (2010). Making Use of “Nature” in an Outdoor Preschool: Classroom, Home and Fairyland. *Children, Youth and Environments*, Vol. 20 No. 1. Pristupljeno 25.6.2021. na:
http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.120149.1358777081!/menu/standard/file/CYE%20Making%20use%20of%20nature.pdf
2. Afrić, K. (2002). Ekološka svijest – pretpostavka rješavanja ekoloških problema. *Ekonomski pregled*, Vol. 53 No. 5-6. Pristupljeno 19. travnja 2021. na:
<https://hrcak.srce.hr/28358>
3. Babojelić, V. (2018). Ekološki prihvatljive aktivnosti u dječjem vrtiću. Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://repozitorij.foozos.hr/islandora/object/foozos:1200>
4. Bakić, E. (2020). Navike zbog kojih su Skandinavci zdravi i sretni. Pristupljeno 1.7.2021. na: <https://hayat.ba/navike-zbog-kojih-su-skandinavci-zdravi-i-sretni/307300/>
5. Canning, N. (2010). The influence of the outdoor environment: Den-making in three different contexts. *European Early Childhood Education Research Journal*, Vol. 18 No. 4. Pristupljeno 28.6.2021. na:
https://www.researchgate.net/publication/48989790_The_influence_of_the_outdoor_environment_Den-making_in_three_different_contexts
6. Cerovac, K. (2013). Transdisciplinarni pristup učenju i istraživanju na sveučilištu. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, Vol 2. No. 1. Pristupljeno 8.7.2021. na:
<https://hrcak.srce.hr/109485>
7. Cifrić, I. (1993). Ekološka edukacija i moderno društvo. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline*, Vol. 2 No. 2 (235-247). Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://hrcak.srce.hr/138960>
8. Cmrečnjak Majstorić, M. (2016). Edukativno-rekreacijski radni vrt u dječjem vrtiću. Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:621833>
9. Đurović, M. (2014). Potreba za permanentnim ekološkim obrazovanjem. U A. Mihajlov (ur.), *Zbornik radova 10. regionalne konferencije “Životna sredina ka Evropi”*. Beograd: Ambasadori održivog razvoja i životne sredine.
10. Government Bill (2005). Renewable electricity with green certificates. Pristupljeno 8.7.2021. na:

11. Ivaštanin, I., Vrbanec, D. (2015). Razvijanje partnerstva s roditeljima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 21 No. 79. Pristupljeno 1.7.2021. na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=13702
12. Jelaš, I. (2016). Ekološki projekti u dječjem vrtiću. Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:053978>
13. Kovačec, A., Brozović, D. (2021). Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 1. srpnja 2021. na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17328> i <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44925>
14. Marek, V. (2018). "Zelena pedagogija" u dječjem vrtiću. Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:581954>
15. North branch nature center (2021). Forest preschool. Pristupljeno 1.7.2021. na: <https://northbranchnaturecenter.org/forest-preschool/>
16. Panić, F. (2017). Outdoor curriculum – “šumski vrtić”. Pristupljeno 25.6.2021. na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A426/datastream/PDF/view>
17. Petrović, S. (2014). Moralni i vaspitni elementi individualnosti, kao filozofija života i shvatanja prioriteta unapređenja društvene svesti o zaštiti životne sredine. U A. Mihajlov (ur.), *Zbornik radova 10. regionalne konferencije “Životna sredina ka Evropi”*. Beograd: Ambasadori održivog razvoja i životne sredine.
18. Petrović-Sočo, B. (1996). Integrativni pristupi ekološkom odgoju u dječjem vrtiću. U Lj. Željeznjak (ur.), *15. Dani predškolskog odgoja Čakovec '96* (str. 9-19). Čakovec: Dječji centar, FF Zagreb pedagogijske znanosti Odsjek Čakovec, Zrinski d.d. Čakovec.
19. Planinić, M. (2018). Uzgoj biljaka i ekološki odgoj u dječjem vrtiću. Pristupljeno 19. travnja 2021. na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:983979>
20. Polić, M. (1996). Vrijeme je za ekohistoriju. U Lj. Željeznjak (ur.), *15. Dani predškolskog odgoja Čakovec '96* (str. 9-19). Čakovec: Dječji centar, FF Zagreb pedagogijske znanosti Odsjek Čakovec, Zrinski d.d. Čakovec.
21. Sweden Sverige (2021). Swedes use a lot of energy – yet, emissions are low. The key? Renewable energy. Pristupljeno 8.7.2021. na: <https://sweden.se/climate/sustainability/energy-use-in-sweden>
22. Swedish environmental protection agency (2020). Nature reserve – common and strong form of protection. Pristupljeno 8.7.2021. na: <https://www.swedishepa.se/Enjoying-nature/Protected-areas/Nature-reserve/>
23. Šotman, V. (2018). Aktivnosti na otvorenom kao sastavni dio svakodnevnih aktivnosti. U A. Višnjić (ur.), *Zajedno rastemo – redefiniranje prakse i teorije predškolskog*

odgoja. Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Dječji vrtić “Cvrčak” Čakovec.

24. Tomić, R. I., Jakovljenić, M. J. (2020). Čimbenici odgoja i obrazovanja mladih za ekološki održivi razvoj. *Putokazi*. Pristupljeno 29.6.2021. na: <https://putokazi.eu/web/wp-content/uploads/2021/06/Putokazi-br.-2.pdf>
25. Turković, S. (2018). Projektno učenje. U A. Višnjic (ur.), *Zajedno rastemo – redefiniranje prakse i teorije predškolskog odgoja*. Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Dječji vrtić “Cvrčak” Čakovec.

13. PRILOZI

13.1. Prilog 1 Anketa na hrvatskom jeziku

“Usporedba provođenja ekoloških aktivnosti u švedskim i hrvatskim dječjim vrtićima”

1. Dob *

Označite samo jedan oval.

20-29

30-39

40-49

50 i više

2. Spol *

Označite samo jedan oval.

muško

žensko

3. Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću? *

Označite samo jedan oval.

- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću ne smatram bitnim za razvoj djeteta i njegove odgovornosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću manje je bitno od provođenja ostalih aktivnosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti jednako je bitno kao i provođenje ostalih aktivnosti
- Provođenje ekoloških aktivnosti u dječjem vrtiću smatram iznimno važnim za cjelokupan dječji razvoj

4. Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4 mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno

5. Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ne provodim takve teme s djecom
- onečišćenje i zaštita voda/način korištenja vode
- onečišćenje zraka
- onečišćenje i zaštita tla i zelenih površina
- svjetlosno onečišćenje/način korištenja električne
- energijeklimatske promjene
- meteorologija
- obnovljivi izvori energije
- razdvajanje i recikliranje otpada
- sadnja i uzgoj biljaka
- prijevozna sredstva
- pravilna i nepravilna prehrana
- prirodna staništa životinja/ugrožena staništa životinja
- okoliš i zdravlje čovjeka

Ostalo:

6. Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- ne provodim takve projekte s djecom
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno

7. Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ne provodim takve projekte s djecom
- onečišćenje i zaštita voda/način korištenja vode
- onečišćenje zraka
- onečišćenje i zaštita tla i zelenih površina
- svjetlosno onečišćenje/način korištenja električne
- energije/klimatske promjene
- meteorologija
- obnovljivi izvori energije
- razdvajanje i recikliranje otpada
- sadnja i uzgoj biljaka
- prijevozna sredstva
- pravilna i nepravilna prehrana
- prirodna staništa životinja/ugrožena staništa životinja
- okoliš i zdravlje čovjeka

Ostalo:

8. Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ništa od navedenog
- sviranje i pjevanje pjesama na temu ekologije
- čitanje/pričanje priča
- slušanje glazbe/zvukova
- ples
- likovno izražavanje
- manipulativne igre
- lutkarske i druge predstave
- problemski zadaci (zadaci rješavanja aktualnih problema)
- igre građenja i konstruiranja

- pokusi
 - posjet raznim mjestima izvan dječjeg vrtića
 - razgovori sa stručnim osobama
 - boravak u prirodi
 - aktivnosti s prirodnim materijalom
 - aktivnosti s biljkama
- Ostalo:
-

9. Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4 mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

10. Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ne provodim takve aktivnosti s djecom
 - interes djece
 - osobni interes

 - propisani plan i program
 - poticaj roditelja
 - kolega/ica u grupi ili drugi odgojitelji/ce
 - aktivnosti/izložbe drugih grupa
 - aktualni događaji i međunarodni dani ekoloških problema i zaštite Zemlje
- Ostalo: _____

11. Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno

12. Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom? *

Označite samo jedan oval.

- 1-2 dana tjedno
- 3-4 dana tjedno
- svakodnevno

13. Koliko vremena u prosjeku provode djeca u Vašoj grupi vani svaki dan? *

Označite samo jedan oval.

- manje od pola sata
- od pola sata do sat
- 1-2 sata
- više od 2 sata

14. Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

15. Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

16. Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

17. Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad? *

Označite samo jedan oval.

- nemamo reciklažne posude
- imamo reciklažne posude, ali nisu uvijek dostupne djeci
- da, uvijek su dostupne

18. Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- nikada ih ne potičem da zatvore vodu ili ugase svjetlo, činim to sama
- rijetko kada ih potičem da zatvore vodu ili ugase svjetlo
- potičem ih samo kada primijetim da dugo teče voda ili da nepotrebno gori svjetlo
- da, svakodnevno ih potičem na to

19. Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića? *

Označite samo jedan oval.

- da
- ne

20. Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- više puta mjesečno

21. Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu? *

Označite samo jedan oval.

- nemamo vrt
- da
- ne

22. Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića? *

Označite samo jedan oval.

- da
- ne

23. Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi? *

Označite samo jedan oval.

- nemamo kompostanu
- imamo kompostanu, ali ne odvajamo biootpad i ne pravimo kompost
- odvajamo biootpad, ali ne pravimo kompost
- da, redovito skupljamo biootpad i pravimo kompost

24. Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološkutemu? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- jednom godišnje
- više puta godišnje

25. Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom? *

Označite samo jedan oval.

- ne održavaju se ekološke priredbe u mom dječjem vrtiću
- ne, ne zanima me to
- ne, ali planiram
- da

26. Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- 2-3 puta mjesečno
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- svakodnevno

27. Koja su to bila mjesta? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ništa od navedenog
- odlagalište otpada
- reciklažno dvorište
- gradsko komunalno poduzeće
- zoološki vrt
- parkovi/šume
- rijeke/jezera
- odlazak u predgrađe/obližnje selo
- vodovod
- elektroprivreda
- tržnica

Ostalo: _____

28. Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...) *

Označite samo jedan oval.

s roditeljima komuniciramo o važnijim stvarima i problemima koji su se dogodili, roditelji rijetko donose materijale, ali se ne protive aktivnostima koje provodimo, rijetko ili nikada ne dogovaraju susrete sa stručnim osobama, a kod kuće žive životom na koji su navikli, neovisno o našim nastojanjima i poticanju svijesti u dječjem vrtiću

s roditeljima svakodnevno komuniciramo, ali samo ponekad svi donesu potrebne materijale, moramo ih puno poticati i tražiti stručne osobe iz njihove blizine, ali podržavaju aktivnosti koje radimo, a kod kuće uglavnom žive životom na koji su navikli

s roditeljima svakodnevno komuniciramo, gotovo svaki puta donose potrebne materijale, zainteresirani su za aktivnosti te često dogovaraju susrete sa stručnim osobama (ponekad su upravo oni te stručne osobe), a kod kuće nastoje razvijati svijest djece o ekologiji

29. Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima? *

Označite samo jedan oval.

nikad

1-2 puta godišnje

jednom u 3 ili 4mjeseca

jednom u 2 mjeseca

jednom mjesečno

2-3 puta mjesečno

jednom tjedno

više puta tjedno

svakodnevno

30. Idete li na ekološke edukacije? *

Označite samo jedan oval.

- nikad
- 1-2 puta godišnje
- jednom u 3 ili 4 mjeseca
- jednom u 2 mjeseca
- jednom mjesečno
- više puta mjesečno

31. Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina? *

Odaberite sve točne odgovore.

- ništa od navedenog
- u prostorijama nekog dječjeg vrtića
- na nekom učilištu/školi
- u tvrtkama koja se bave ekološkom proizvodnjom i problematikom
- online
- Ostalo: _____

13.2. Prilog 2 Anketa na švedskom jeziku

“Jämförelse om hur ekologiska aktiviteter genomförs i svenska och kroatiska förskolor”

1. Ålder *

Označite samo jedan oval.

- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50 och högre

2. Kön *

Označite samo jedan oval.

- man
- kvinna

3. Hur viktigt är det för dig att genomföra/driva ekologiska aktiviteter på förskolan? *

Označite samo jedan oval.

- Jag anser att genomförandet av ekologiska aktiviteter på en förskola är varken viktigt för barnets allmänna utveckling eller för utvecklingen av barnets ansvar för sin omgivning.
- Genomförandet av ekologiska aktiviteter på en förskola är mindre viktigt än genomförandet av andra aktiviteter.
- Genomförandet av ekologiska aktiviteter är lika viktigt som genomförandet av andraaktiviteter.
- Jag anser att genomförandet av ekologiska aktiviteter på en förskola är extremt viktigt för barnens övergripande utveckling.

4. Hur ofta genomför du ekologiska teman och aktiviteter i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- 1 gång i veckan
- flera gånger i veckan

5. Vilka teman behandlade du inom arbetet med ekologi med barn? *

Odaberite sve točne odgovore.

- jag utför inte sådana teman med barn
- vattenföroreningar och skydd av vattentäkt (grundvatten och ytvatten) / vattenanvändning
- luftföroreningar
- föroreningar och skydd av mark och grönområden
- ljusföroreningar (överflöde av ljus från städer under natten)/ olika sätt att använda el
- klimatförändringar
- meteorologi
- förnybara energikällor
- separation och återvinning av avfall
- plantering och odling av växter
- transportmedel
- rätt och felaktig kost

- naturliga djurlivsmiljöer / hotade
 djurlivsmiljöer miljön och människors hälsa

Ostalo: _____

6. Hur ofta genomför du miljöprojekt med barn i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- jag utför inte sådana projekt med barn
 1 till 2 gånger om året
 en gång under tre eller fyra månader
 en gång under två månader
 en gång i månaden
 2 till 3 gånger i månaden
 en gång i veckan
 flera gånger i veckan

7. Vilka teman var dina miljöprojekt relaterade till? *

Odaberite sve točne odgovore.

- jag utför inte sådana projekt med barn
 vattenföroreningar och skydd av vattentäkt (grundvatten och ytvatten) /
vattenanvändning
 luftföroreningar
 föroreningar och skydd av mark och grönområden
 ljusföroreningar (överflöde av ljus från städer under natten)/ olika sätt att använda el
 klimatförändringar
 meteorologi
 förnybara
energikällor

- separation och återvinning av avfall
- plantering och odling av växter
- transportmedel
- rätt och felaktig kost
- naturliga djurlivsmiljöer / hotade
- djurlivsmiljöer miljön och människors hälsa

Ostalo: _____

8. På vilka sätt organiserar du aktiviteter kopplade till ekologiska teman? *

Odaberite sve točne odgovore.

- inget av ovanstående
- genom att: spela och sjunga sånger om olika ämnen inom ekologi
- läsa / berätta sagor
- lyssna på musik /
- ljuddans
- måla
- olika pussel
- dockteater och andra föreställningar
- problemuppgifter (uppgifter för att lösa aktuella problem)
- bygg- och konstruktionslekar
- experiment
- besök till olika platser utanför förskolan
- samtal med experter
- vistelse i naturen
- aktiviteter med naturliga material
- aktiviteter med växter

Ostalo: _____

9. Hur ofta använder du naturliga material i aktiviteter? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

10. Vad uppmuntrar dig att genomföra miljöaktiviteter med barn? *

Odaberite sve točne odgovore.

- jag utför inte sådana aktiviteter med barn
- barns intresse
- personligt
- intresse läroplan
- föräldrarnas
initiativ
- en kollega i gruppen eller andra lärare
- aktiviteter / utställningar från andra grupper
- aktuella händelser och internationella dagar om miljöproblem och omsorg om
vår planet
- Ostalo: _____

11. Hur ofta kommer experter (biologer, ekologer, biotekniker, etc.) till din grupp för att prata med barn om miljöfrågor? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan

12. Hur ofta tillbringar du tid ute med barn? *

Označite samo jedan oval.

- 1 till 2 gånger i veckan
- 3 till 4 gånger i veckan
- dagligen

13. Hur mycket tid spenderar barn i din grupp utomhus i genomsnitt varje dag? *

Označite samo jedan oval.

- mindre än en halvtimme
- från en halvtimme till 1 timme
- 1 till 2 timmar
- mer än 2 timmar

14. Anordnar du aktiviteter med barn under din vistelse ute? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

15. Pratar du med barnen om vad de märkte under vistelsen ute? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

16. Sorterar du avfall med barn i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

17. Är det alltid möjligt för barn att själva källsortera? *

Označite samo jedan oval.

- Vi källsorterar inte på förskolan.
- Vi källsorterar på förskolan men det är inte alltid möjligt för barn att källsortera själva.
- Ja, det är alltid möjligt.

18. Utvecklar du barns medvetenhet om vatten- och elbesparingar i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- Jag uppmuntrar dem aldrig att stänga av vattnet eller att släcka lampa, jag gör detsjälv.
- Det händer sällan att jag uppmuntrar barnen att stänga av vattnet eller att släcka lampa.
- Jag uppmuntrar dem bara när jag märker att vattnet från kranen rinner länge eller att någon lampa lyser i onödan.

Ja, jag uppmuntrar barn till det varje dag.

19. Har ni en trädgård som en del av er förskola? *

Označite samo jedan oval.

ja

nej

20. Planterar du frukt, grönsaker och andra växter med barn i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

aldrig

1 till 2 gånger om året

en gång under tre eller fyra månader

en gång under två månader

en gång i månaden

flera gånger i
månaden

21. Äter barnen vad de växer i trädgården? *

Označite samo jedan oval.

vi har ingen trädgård

ja

nej

22. Har ni en kompostanläggning som en del av er förskola? *

Označite samo jedan oval.

ja

nej

23. Gör du kompost med barnen i din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- Vi har inte kompostanläggning på förskolan.
- Vi har kompostanläggning, men vi separerar inte bioavfall och gör inte kompost.
- Vi separerar bioavfall, men vi gör inte kompost.
- Ja, vi samlar regelbundet in bioavfall och gör kompost.

24. Hur ofta hålls föreställningar med ekologiska teman på din på förskolan? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- en gång om året
- flera gånger om året

25. Har du någonsin deltagit i en föreställning om miljön med din grupp? *

Označite samo jedan oval.

- föreställningar om miljön sker aldrig på min förskola
- nej, jag är inte intresserad
- nej, men jag planerar
- ja

26. Hur ofta tar du barnen ut från förskolan när du arbetar med miljöfrågor? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden

- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

27. Vilka var dessa platser? *

Odaberite sve točne odgovore.

- inget av ovanstående
- miljöstation
- sortergård
- komunal avfallshantering
- zoo
- parker /skogar
- floder / sjöar
- utflykt till förorter / närliggande by
- stadens vattenförsörjningsanläggning
- elkraft industri (Jönköpings energi)
- marknad

Ostalo: _____

28. Hur skulle du beskriva samarbetet med föräldrar relaterad till miljöaktiviteter (tar de med sig material, deltar de i aktiviteter...?) *

Označite samo jedan oval.

- Vi kommunicerar med föräldrar om viktiga saker och problem, föräldrarna tar sällan med sig material, men motsätter sig inte de aktiviteterna som vi utför; sällan eller aldrig arrangerar de möten med proffs och hemma lever de det livet de är vana vid, oberoende om våra ansträngningar och initiativet från förskolan.
- Vi kommunicerar med föräldrar varje dag, men endast ibland har alla föräldrar med sig de nödvändiga materialen; vi måste uppmuntra dem mycket och leta efter yrkesverksamma från deras närhet; föräldrarna stödjer de aktiviteterna vi utför, men hemma lever de mestadels det livet som de är vana vid.

- Vi kommunicerar med föräldrar varje dag, de tar med sig material nödvändig för aktiviteter nästan varje gång, de är intresserade av aktiviteter och anordnar ofta möten med yrkesverksamma (ibland är de de yrkesverksamma), och hemma försöker de utveckla barnens medvetenhet om ekologi.

29. Hur ofta pratar du med föräldrar om miljöfrågor och aktiviteter? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- 2 till 3 gånger i månaden
- en gång i veckan
- flera gånger i veckan
- dagligen

30. Tar du del i olika miljöutbildningar? *

Označite samo jedan oval.

- aldrig
- 1 till 2 gånger om året
- en gång under tre eller fyra månader
- en gång under två månader
- en gång i månaden
- flera gånger i månaden

31. Vart har du tagit del i utbildningar de senaste 5 åren? *

Odaberite sve točne odgovore.

inget av ovanstående

på en förskola

på en högskola / skola

i företag som arbetar med ekologisk produktion och frågor

online

Ostalo: _____

14. POPIS GRAFIKONA I SLIKA

14.1. Popis grafikona

Grafikon 1 Dob, hrvatski odgojitelji	19
Grafikon 2 Dob, švedski odgojitelji	19
Grafikon 3 Spol, švedski odgojitelji.....	19
Grafikon 4 Spol, hrvatski odgojitelji.....	19
Grafikon 5 Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću? - hrvatski odgojitelji	20
Grafikon 6 Koliko smatrate bitnim provoditi ekološke aktivnosti u dječjem vrtiću? - švedski odgojitelji.	20
Grafikon 7 Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	21
Grafikon 8 Koliko često provodite ekološke teme i aktivnosti u vašoj grupi? - švedski odgojitelji.....	21
Grafikon 9 Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom? - hrvatski odgojitelji	22
Grafikon 10 Koje ste teme obrađivali u okviru ekoloških aktivnosti s djecom? - švedski odgojitelji	22
Grafikon 11 Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji.....	24
Grafikon 12 Koliko često provodite ekološke projekte s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji.....	24
Grafikon 13 Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	25
Grafikon 14 Za koje su teme bili vezani ekološki projekti u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji.....	25
Grafikon 15 Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu ? - hrvatski odgojitelji	27
Grafikon 16 Na koje načine organizirate aktivnosti na ekološku temu ? - švedski odgojitelji.....	27
Grafikon 17 Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom? - švedski odgojitelji....	28
Grafikon 18 Koliko često koristite prirodne materijale u aktivnostima s djecom? - hrvatski odgojitelji...	28
Grafikon 19 Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom? - hrvatski odgojitelji.....	29
Grafikon 20 Što Vas potiče na provođenje ekoloških aktivnosti s djecom? - švedski odgojitelji.....	29
Grafikon 21 Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama? - hrvatski odgojitelji.....	30
Grafikon 22 Koliko često u Vašu grupu dolaze stručne osobe (biolozi, ekolozi, inženjeri biotehnologije i slično) koje razgovaraju s djecom o ekološkim temama? - švedski odgojitelji	30
Grafikon 23 Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom? - hrvatski odgojitelji.....	31
Grafikon 24 Koliko dana u tjednu provodite vani s djecom? - švedski odgojitelji.....	31
Grafikon 25 Koliko vremena u prosjeku provode djeca u vašoj grupi vani svaki dan? - hrvatski odgojitelji	31
Grafikon 26 Koliko vremena u prosjeku provode djeca u vašoj grupi vani svaki dan? - švedski odgojitelji	31
Grafikon 27 Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani? - hrvatski odgojitelji.....	32
Grafikon 28 Organizirate li aktivnosti s djecom za njihov boravak vani? - švedski odgojitelji.....	32
Grafikon 29 Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani? - hrvatski odgojitelji...	32
Grafikon 30 Razgovarate li s djecom o tome što su uočila tijekom boravka vani? - švedski odgojitelji....	32
Grafikon 31 Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	33
Grafikon 32 Razvrstavate li otpad s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji	33

Grafikon 33 Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad? - hrvatski odgojitelji	34
Grafikon 34 Jesu li reciklažne posude uvijek dostupne djeci kako bi odlagala otpad? - švedski odgojitelji	34
Grafikon 35 Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	34
Grafikon 36 Razvijate li svijest djece o štednji vode i električne energije u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji	34
Grafikon 37 Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića? - hrvatski odgojitelji	35
Grafikon 38 Imate li vrt u sklopu dječjeg vrtića? - švedski odgojitelji	35
Grafikon 39 Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	36
Grafikon 40 Sadite li voće, povrće i ostale biljke s djecom u vašoj grupi? - švedski odgojitelji	36
Grafikon 41 Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu? - hrvatski odgojitelji	36
Grafikon 42 Jedu li djeca ono što uzgoje u vrtu? - švedski odgojitelji	36
Grafikon 43 Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića? - švedski odgojitelji	37
Grafikon 44 Imate li kompostanu u sklopu dječjeg vrtića? - hrvatski odgojitelji	37
Grafikon 45 Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi? - švedski odgojitelji	38
Grafikon 46 Pravite li kompost s djecom u Vašoj grupi? - hrvatski odgojitelji	38
Grafikon 47 Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološku temu? - hrvatski odgojitelji	38
Grafikon 48 Koliko se često u Vašem dječjem vrtiću održavaju priredbe na ekološku temu? - švedski odgojitelji	38
Grafikon 49 Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom? - hrvatski odgojitelji	39
Grafikon 50 Jeste li kada sudjelovali u ekološkoj priredbi sa svojom grupom? - švedski odgojitelji	39
Grafikon 51 Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama? - hrvatski odgojitelji	40
Grafikon 52 Koliko često vodite djecu izvan vrtića tijekom rada na ekološkim temama? - švedski odgojitelji	40
Grafikon 53 Koja su to bila mjesta? - hrvatski odgojitelji	41
Grafikon 54 Koja su to bila mjesta? - švedski odgojitelji	41
Grafikon 55 Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...) - hrvatski odgojitelji	42
Grafikon 56 Kako biste opisali suradnju s roditeljima djece vezano uz ekološke aktivnosti (donose li materijale, sudjeluju li u aktivnostima...) - švedski odgojitelji	42
Grafikon 57 Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima? - švedski odgojitelji	43
Grafikon 58 Koliko često razgovarate s roditeljima djece o ekološkim problemima i aktivnostima? - hrvatski odgojitelji	43
Grafikon 59 Idete li na ekološke edukacije? - hrvatski odgojitelji	44
Grafikon 60 Idete li na ekološke edukacije? - švedski odgojitelji	44
Grafikon 61 Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina? - hrvatski odgojitelji	45

Grafikon 62 Gdje ste sudjelovali na ekološkim edukacijama u posljednjih 5 godina? - švedski odgojitelji	45
---	----

14.2 Popis slika

Slika 1 Zaštićena područja Švedske	23
--	----